

Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg?

Monitor van de
inzet periode
1 februari 2020 -
1 januari 2022

Bas Mali

Juni 2022

© Politieacademie, Apeldoorn

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Verkorte uitvoering meldingsformulieren.....	3
Leeswijzer	3
Gebruik stroomstootwapen	4
Soort gebruik.....	4
Ontwikkeling van het gebruik.....	5
Afvuren.....	7
Schokmodus	8
Stroomduur.....	9
Uitwerking.....	11
Doelpersonen.....	13
Omstandigheden.....	14
Inzet stroomstootwapen in relatie tot inzetcriteria	14
Vergelijking op hoofdlijnen	19
Sterke punten.....	23
Kwetsbare punten.....	23
Tot besluit	24
Bijlagen	25
B1: Vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen	25
B2: Verkorte uitvoering meldingsformulier.....	27

Inleiding

Van 1 februari 2017 tot 1 februari 2018 is een pilot met de inzet van stroomstootwapens binnen de Nederlandse basispolitiezorg uitgevoerd en vervolgens geëvalueerd.¹ De toestemming voor de beproeving van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg liep na deze pilot door tot 1 februari 2019. Deze toestemming gold voor de basisteams Amersfoort en Zwolle, alsmede voor het team surveillancehonden (TSH) van eenheid Rotterdam. Het gebruik van het stroomstootwapen in deze tweede periode is gemonitord.²

Naar aanleiding van het evaluatieonderzoek heeft de politie na de zomer van 2018 deze pilotteams verzocht om alvast overeenkomstig de striktere geweldinstructie voor het stroomstootwapen te gaan handelen. Meer concreet ging het om de beperking van het gebruik van de schokmodus tot situaties waarin direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel moet worden afgewend. Daarnaast werd gewaarschuwd voor de stroomduur³ en de inzet tegen personen die fysiek onder controle zijn. De monitor van het gebruik van het stroomstootwapen door deze drie pilotteams in de periode februari 2018 tot februari 2019, liet zien dat het gebruik van de schokmodus na september 2018 sterk is afgenomen en dat na september 2018 het gebruik tegen personen die al waren geboeid of zich in een gesloten ruimte bevonden niet meer plaatsvond.

In afwachting van een definitief besluit over de invoering van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg is op 30 januari 2019 door de Minister van Justitie en Veiligheid toestemming verleend om het beproeven van een stroomstootwapen, merk Taser, type X2, in de basispolitiezorg met een nieuwe periode te verlengen. Deze verlenging geldt tot aan het moment waarop het definitieve besluit is genomen, doch uiterlijk tot 1 januari 2021. Op 15 november 2019, is door de Minister van Justitie en Veiligheid definitief besloten het stroomstootwapen in te voeren.⁴ In afwachting op de uitvoering van dit besluit, is op 14 december 2020 door de Minister van Justitie en Veiligheid besloten deze toestemming voor het beproeven van het stroomstootwapen, merk Taser, type X2, in de basispolitiezorg met een nieuwe periode te verlengen tot uiterlijk 1 januari 2023.

Bij deze toestemming is als voorwaarde gesteld dat bij het gebruik van het stroomstootwapen de huidige “vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen” (bijlage 1) in acht wordt genomen. Verder is als voorwaarde gesteld dat de melding van het gebruik van het stroomstootwapen aan de politieacademie en de dataverzameling en analyse door de politieacademie blijft plaatsvinden. Dit rapport, waarin verslag wordt gedaan van het gebruik van het stroomstootwapen, volgt uit deze laatste voorwaarde.⁵

¹ Adang, O., Mali, B., & Vermeulen, K. (2018). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot*. Apeldoorn: Politieacademie.

² Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

³ Niet langer dan strikt noodzakelijk: dit blijft een overweging die in elke afzonderlijke praktijksituatie zal moeten worden gemaakt. Van belang is dat langer gebruik (meer dan 3 maal 5 seconden stroom) het risico op ernstige gevolgen voor betrokkene verhoogt.

⁴ Grapperhaus, F. (2019, 15 november). *Stroomstootwapen*. [kst-29628-916].
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29628-916.html>

⁵ Bij het besluit van 30 januari 2019 werd ook nog als voorwaarde gesteld dat de Motie Ellemee, die inhoudt dat het stroomstootwapen niet wordt ingezet binnen GGZ-instellingen, onverkort wordt uitgevoerd. Na het bekrachtigen van het nieuwe handelingskader voor het optreden van de politie in de GGZ, voorjaar 2020, als aanvulling op het reeds bestaande convenant tussen de politie en de GGZ, is deze voorwaarde komen te vervallen.

Verkorte uitvoering meldingsformulieren

In het najaar van 2018 ontstond het vermoeden dat de meldingsdiscipline verminderde, met name waar het gaat om gevallen waarbij alleen gedreigd is met het stroomstootwapen. Hierdoor zou sprake kunnen zijn van vertekening van de cijfers met betrekking tot inzet en dreigen. Om het meldingsproces te vergemakkelijken is besloten tot een verkorte uitvoering van het oorspronkelijke meldingsformulier. Hierbij is voor ogen gehouden dat cijfermatige vergelijking van de gehandhaafde onderdelen mogelijk moest zijn. De verkorte uitvoering van de meldingsformulieren (bijlage 2) is per 1 februari 2019 ingevoerd.

Leeswijzer

Dit rapport beschrijft het gebruik van het stroomstootwapen in de periode 1 februari 2020 tot 1 januari 2022. Dit betreft de laatste periode waarin de drie voormalige pilotteams toestemming is verleend het stroomstootwapen te beproeven, voorafgaand aan de landelijke invoering van het stroomstootwapen per 1 januari 2022.⁶

Vorm en structuur van dit rapport zijn grotendeels identiek aan de voorgaande monitoren van de inzet van het stroomstootwapen⁷, ten behoeve van een makkelijke vergelijking met voorgaande bevindingen. Vanwege de verkorte uitvoering van de meldingsformulieren zal ook de beschrijving van de diverse onderdelen korter zijn. Achtereenvolgens wordt beschreven het soort gebruik, de ontwikkeling van het gebruik gedurende deze laatste periode en wordt nader ingegaan op het afvuren, het gebruik van de schokmodus en de stroomduur. Dit laatste aan de hand van de logdata, geregistreerd door de stroomstootwapens zelf. Vervolgens wordt de uitwerking van dit gebruik beschreven, de doelpersonen tegen wie het stroomstootwapen is ingezet, de omstandigheden waaronder dit plaatsvond en de inzet van het stroomstootwapen in relatie tot de inzetcriteria.

Na de beschrijving van het gebruik van het stroomstootwapen in deze laatste periode volgt een vergelijking op hoofdlijnen met de bevindingen ten aanzien van het gebruik in de voorgaande periodes. Het rapport wordt afgesloten met enkele aandachtspunten en een tweetal bijlagen.

⁶ Eerste periode: 1 februari 2017 – 1 februari 2018 (pilot), tweede periode: 1 februari 2018 – 1 februari 2019, derde periode: 1 februari 2019 – 1 februari 2020.

⁷ Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

Mali, B. (2020). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2019 – 1 februari 2020*. Apeldoorn: Politieacademie.

Gebruik stroomstootwapen

Tijdens deze laatste periode is van de drie voormalige pilotteams informatie verkregen over in totaal 332 inzetten met het stroomstootwapen, die handelden over 319 verschillende situaties gedurende februari 2020 tot januari 2022. In 12 situaties werd door meerdere agenten, allen van basisteam Amersfoort of Zwolle, het stroomstootwapen gebruikt.⁸ In totaal hebben in deze laatste periode 115 gecertificeerde agenten het stroomstootwapen een of meer keer ingezet.⁹

Soort gebruik

In deze monitor onderscheiden we acht afzonderlijke soorten gebruik van het stroomstootwapen: verbaal aankondigen, trekken, richten, ‘knetteren’, 1^e keer afvuren, 2^e keer afvuren, toedienen van extra stroomstoten na het afvuren en het toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam met de schokmodus (‘stun mode’). Op het meldingsformulier dient men bij elke gebruiksmogelijkheid aan te geven of deze wel of niet gebruikt is. Al met al zijn zodoende diverse combinaties van gebruik mogelijk. Tabel 1 geeft weer hoe vaak elk afzonderlijke mogelijkheid van het stroomstootwapen is gebruikt.

Tabel 1: Varianten gebruik stroomstootwapen over alle inzetten (N = 332). NB: per inzet kunnen dus meerdere varianten gebruikt worden

Variant	Totaal
Gebruik: verbaal aangekondigd	266
Gebruik: uit holster getrokken	305
Gebruik: gericht op persoon	289
Gebruik: arcingfunctie gebruikt (‘knetteren’)	30
Gebruik: stroomstootwapen 1 ^e keer afgevuurd	118
Gebruik: stroomstootwapen 2 ^e keer afgevuurd	38
Gebruik: toedienen stroomstoten na afvuren	25
Gebruik: toedienen stroomstoot met de schokmodus	7

Uit deze tabel blijkt onder meer dat in deze laatste periode zeven keer een stroomstoot direct op het lichaam is toegediend met de schokmodus. Verder is het stroomstootwapen 156 keer afgevuurd, waarvan in 38 gevallen ook nog een tweede keer. Of daaraan voorafgaand in alle gevallen ook gedreigd is of hoe vaak daarbij ook nog stroomstoten zijn toegediend met de ‘arc-knop’ is hieruit echter niet op te maken. Om zicht te krijgen op deze combinaties van gebruiksmogelijkheden is tabel 2 opgesteld. Ten behoeve van het overzicht onderscheiden we hierbij meerdere soorten (gecombineerd) gebruik van het stroomstootwapen: dreigen (verbaal aankondigen, trekken, richten en/of ‘knetteren’), een of twee keer afvuren, zonder en met toediening van extra stroomstoten met de arc-knop en gebruik van de schokmodus (het toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam). Tevens maken we hierbij onderscheid tussen de basisteams en het team surveillancehonden.

⁸ Een keer betrof dit een situatie waarin drie agenten hun stroomstootwapen alleen dreigend gebruikten. Elf keer betrof dit een situatie waarin twee agenten hun stroomstootwapen gebruikten, waarvan zes keer alleen dreigend. In de overige vijf situaties werd door een of beide agenten het stroomstootwapen daadwerkelijk ingezet. In twee situaties vuurden een van de agenten het stroomstootwapen af op een vluchtende verdachte. Een keer vuurde een agent zijn stroomstootwapen af op een vluchtende verdachte nadat zijn collega daarvoor de verdachte miste. In een andere situatie vuurden beiden agenten het stroomstootwapen ieder twee keer af op een verwarde man, waarvan uiteindelijk een keer raak. En een keer kwam bij het insluiten een grote sterke man bij het ontdoen van de transportboeien vol in verzet, waarop hij zeer verwilderd de ophoudkamer kon verlaten. Bij het weer onder controle krijgen van de situatie is door een agent het stroomstootwapen een keer afgevuurd en door zijn collega twee keer, waarbij alleen het laatste schot raak was. Vervolgens moest na 5 seconden nog twee keer een extra stroomstoot worden bijgegeven van elk twee seconden, alvorens de verdachte opnieuw kon worden ingesloten.

⁹ Basisteam Amersfoort: 40 agenten, Basisteam Zwolle: 41 agenten en TSH Rotterdam: 34 agenten.

Tabel 2: Gecombineerde mogelijkheden gebruik stroomstootwapen naar basisteam en TSH¹⁰

Gebruik	Basisteams		Hondengeleiders		Totaal	
Alleen dreigen	108	75,0%	103	54,8%	211	63,6%
Dreigen + 1x afvuren	15	10,4%	46	24,5%	61	18,4%
Dreigen + 1x afvuren + extra stroomstoot	3	2,1%	10	5,3%	13	3,9%
Dreigen + 1x afvuren + schokmodus	0	0,0%	1	0,5%	1	0,3%
Dreigen + 1x afvuren + extra stroomstoot + schokmodus	0	0,0%	1	0,5%	1	0,3%
Dreigen + 2x afvuren	11	7,6%	12	6,4%	23	6,9%
Dreigen + 2x afvuren + extra stroomstoot	3	2,1%	7	3,7%	10	3,0%
Dreigen + 2x afvuren + schokmodus	0	0,0%	1	0,5%	1	0,3%
Dreigen + schokmodus	0	0,0%	3	1,6%	3	0,9%
Direct 1x afvuren	1	0,7%	2	1,1%	3	0,9%
Direct 1x afvuren + schokmodus	1	0,7%	0	0,0%	1	0,3%
Direct 2x afvuren	1	0,7%	1	0,5%	2	0,6%
Direct 2x afvuren + extra stroomstoot	1	0,7%	1	0,5%	2	0,6%
Totaal	144	100%	188	100%	332	100%

In de meeste gevallen (64%) is het stroomstootwapen dus *alleen* dreigend gebruikt. Acht keer is direct daadwerkelijk stroom ingezet, dus *zonder* dreiging vooraf. In bijna 36% van alle inzetten is daarmee daadwerkelijke stroom ingezet tegen een doelpersoon, waarbij in de helft van de gevallen dit beperkt bleef tot het een keer afvuren van de pijltjes. Zeven keer is het stroomstootwapen in de schokmodus gebruikt. Vanaf de monitor over de tweede periode (februari 2018 tot februari 2019) bleek al een sterke afname van het gebruik van de schokmodus na augustus 2018, vooruitlopend op de aangekondigde aanscherping van de inzetcriteria.

Box 1: afvuren pijltjes stroomstootwapen zonder waarschuwing¹¹

Drie keer wordt direct één keer het stroomstootwapen afgevuurd. Een keer betrof het een vluchtende verdachte waarbij geen tijd was om te waarschuwen, een keer een verwarde vrouw met een mes die dreigde met zelfmoord en een keer een agressieve man die in gevecht was met agenten.

Een keer is direct het stroomstootwapen afgevuurd, gevolgd door een stroomstoot direct op het lichaam (schokmodus). Dit betrof de aanhouding van een man die na een verkeersruzie een valse identiteit opgaf en vervolgens in verzet ging. Na een agent geslagen te hebben werd het stroomstootwapen direct ingezet. Tijdens het boeien kwam de man opnieuw in verzet, waarop kort het stroomstootwapen in de schokmodus is ingezet.

Drie keer is het stroomstootwapen zonder waarschuwing twee keer afgevuurd. Een keer betrof dit de inzet tegen een agressieve hond. En een keer betrof dit een vluchtende scooterrijder die, nadat hij ten val was gekomen, door de achtervolgende motoragent twee keer is beschoten met het stroomstootwapen. De derde keer betrof eveneens een achtervolging van een scooterrijder. De eerste keer stapte de agent uit om de bijna tot stilstand gekomen scooterrijder aan te schieten met het stroomstootwapen, maar hij miste, waardoor de scooterrijder er weer vandoor ging. De achtervolging werd voortgezet en bij een wegversmalling is nogmaals het stroomstootwapen op de scooterrijder afgevuurd. Beide keren kon gezien de snelheid van handelen niet eerst gewaarschuwd worden.

Een keer is het stroomstootwapen zonder waarschuwing twee keer afgevuurd, gevolgd door extra stroomstoten. Dit betrof een man in psychose die van zijn balkon wilde springen en zichzelf met glas in de hals sneed met een slagaderlijke bloeding tot gevolg. Het stroomstootwapen werd een tweede keer afgevuurd, omdat het eerste schot mis was. Daarna is nog drie stroomstoten extra gegeven, omdat de man zich bleef verzetten. De totale stroomduur was 16 seconden.

Ontwikkeling van het gebruik

In vervolg op tabel 2 is hieronder de ontwikkeling van het gebruik van het stroomstootwapen gedurende deze laatste periode in beeld gebracht. Hierbij wordt het gebruik uitgesplitst naar de maand waarin dit plaatsvond, waarbij we twee soorten van gebruik onderscheiden: zonder

¹⁰ De hondengeleiders hebben 1,3 keer vaker het stroomstootwapen ingezet dan de agenten van beide basisteams gezamenlijk. In tegenstelling tot de agenten van de basisteams worden de hondengeleiders binnen de gehele eenheid ingezet, waarbij zij vooral rijden op meldingen met een verhoogd risico op geweld.

¹¹ Bij alle casusbeschrijvingen geldt dat deze niet zelfstandig onderzocht zijn, maar dat het gaat om beschrijvingen gegeven door de betrokken politiemensen.

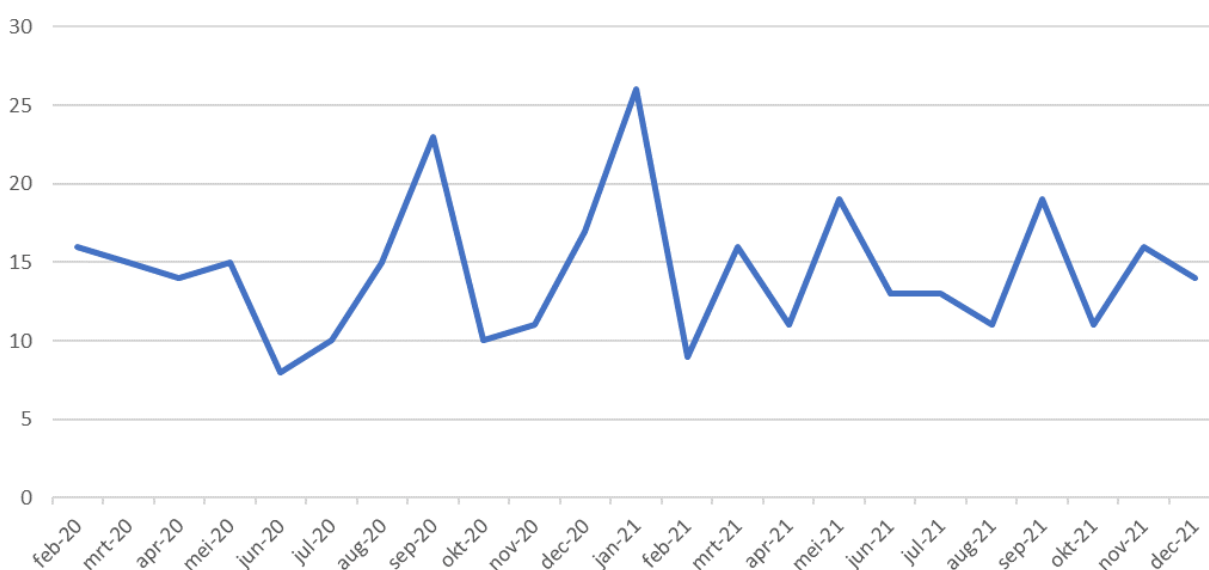
stroom (alleen dreigen) en met stroom (één of twee keer afvuren, toedienen extra stroomstoten met de arc-knop en/of gebruik schokmodus). Het resultaat staat in tabel 3.

Tabel 3: Alleen dreigen versus afvuren naar maand

Maand	Zonder stroom		Met stroom	
	Aantal	%	Aantal	%
Februari 2020	11	68,8	5	31,3
Maart 2020	9	60,0	6	40,0
April 2020	6	42,9	8	57,1
Mei 2020	10	66,7	5	33,3
Juni 2020	6	75,0	2	25,0
Juli 2020	9	90,0	1	10,0
Augustus 2020	8	53,3	7	46,7
September 2020	12	52,2	11	47,8
Oktober 2020	3	30,0	7	70,0
November 2020	9	81,8	2	18,2
December 2020	15	88,2	2	11,8
Januari 2021	19	73,1	7	26,9
Februari 2021	6	66,7	3	33,3
Maart 2021	13	81,3	3	18,3
April 2021	8	72,7	3	27,3
Mei 2021	11	57,9	8	42,1
Juni 2021	8	61,5	5	38,5
Juli 2021	7	53,8	6	46,2
Augustus 2021	4	36,4	7	63,6
September 2021	13	68,4	6	31,6
Oktober 2021	4	36,4	7	63,6
November 2021	10	62,5	6	37,5
December 2021	10	71,4	4	28,6
Totaal	211	63,6	121	36,4

De verhouding tussen zonder en met stroom per maand varieert niet significant.¹² Het totaal aantal inzetten per maand schommelt rond de 14, behoudens de twee pieken in september 2020 en januari 2021 (zie figuur 1).

Figuur 1: Inzet stroomstootwapen naar maand

Hieronder wordt nader ingegaan op het daadwerkelijk inzetten van stroom tegen een persoon.

¹² Chi² = 31,302; p=.090

Afvuren

In 118 verschillende situaties zijn de pijltjes van het stroomstootwapen 156 keer afgevuurd, waarvan in acht gevallen zonder dreiging vooraf (zie box 1). Na het afvuren van de pijltjes is 25 keer een of meerdere extra stroomstoten toegediend (gemiddeld 1,4 extra stroomstoten).¹³ Het kwam niet voor dat na het afvuren van de pijltjes, waarbij slechts één pijltje het lichaam van de doelpersoon raakte, de ‘stun mode’ werd gebruikt om de stroomkring rond te maken.¹⁴

Het stroomstootwapen in deze laatste periode is een *tweeschots* stroomstootwapen. Het is dus mogelijk een tweede keer pijltjes af te vuren, wanneer bij de eerste keer afvuren de pijltjes doel of uitwerking missen. In 38 situaties, bijna eenderde van de situaties waarbij de pijltjes werden afgevuurd, werd het stroomstootwapen nog een tweede keer afgevuurd. Een keer gebeurde dit per ongeluk, in een reflex, waarbij het eerste schot al het gewenste effect gaf. In de helft van de situaties mislukte de eerste keer afvuren, omdat een of beide pijltjes doel miste, afketste of onvoldoende contact maakten met het lichaam van de doelpersoon. In drie situaties betrof het een inzet tegen een agressieve hond. De overige 15 situaties kenmerken zich door een agressieve, niet aanspreekbaar doelpersoon, onder invloed van alcohol of drugs, verward of in psychose, gewapend met mes of slagwapen en mogelijk suïcidaal, die slechts moeizaam onder controle gebracht kon worden. In zeker drie gevallen heeft het stroomstootwapen technisch niet naar behoren gefunctioneerd tijdens een inzet.¹⁵

Bij het afvuren van het eerste schot werd in negen gevallen de doelpersoon met beide pijltjes gemist en in zes gevallen door een van de pijltjes. Als de doelpersoon bij het eerste schot werd geraakt, was dit meestal aan de voorkant (64 keer). Het eerste pijltje raakte hierbij een keer het gezicht, 57 keer de borst, vier keer de bovenarm en twee keer onder de gordel. Het tweede pijltje raakte het lichaam lager, waarbij 33 keer onder de gordel, waarvan een keer in de kruisstreek en twee keer in het onderbeen. De doelpersoon werd 26 keer bij het eerste schot aan de achterkant van het lichaam geraakt. Het eerste pijltje raakte hierbij 19 keer de rug, vijf keer onder de gordel, een keer de bovenarm en een keer de nek. Het tweede pijltje raakte de doelpersoon hierbij eveneens lager, waarbij 18 keer onder de gordel, waarvan twee keer in het onderbeen. In de overige gevallen werd niet aangegeven waar de doelpersoon werd geraakt (13 keer), was dit voor de verbalisant onbekend (een keer) of was dit niet van toepassing omdat het een dier betrof (vier keer).

Bij het tweede schot werd in drie gevallen de doelpersoon met beide pijltjes gemist en in twee gevallen door een van de pijltjes. Als de doelpersoon werd geraakt was dit wederom meestal aan de voorkant (18 keer). Het eerste pijltje raakte de doelpersoon 17 keer in de borst en een keer in de hals.¹⁶ Het tweede pijltje raakte het lichaam lager, waarbij zes keer onder de gordel. Bij het tweede schot werd de doelpersoon vijf keer aan de achterkant van het lichaam geraakt. Het eerste pijltje raakte de doelpersoon vier keer in de rug en een keer onder de gordel. Het tweede pijltje raakte de doelpersoon hierbij twee keer in de rug en drie keer onder de gordel. In de overige gevallen werd niet aangegeven waar de doelpersoon werd geraakt (zeven keer), was dit voor de verbalisant onbekend (een keer) of was dit niet van toepassing omdat het een dier betrof (drie keer).

¹³ In 20 van deze 25 gevallen betrof het een doelpersoon die onder invloed was van alcohol en/of drugs, of zich in een psychisch labiele toestand bevond; een keer betrof het een agressieve hond.

¹⁴ Omdat het effect daarvan ook een tijdelijke verlamming is, wordt dergelijk gebruik geschaard onder de schietmodus.

¹⁵ Een keer had het stroomstootwapen bij het eerste schot een storing en werden de pijltjes pas na vier seconden afgevuurd; bij het tweede schot gebeurde hetzelfde. Een keer weigerde het stroomstootwapen bij een tweede schot vanwege een storing. En een keer gaf het stroomstootwapen na het eerste schot aan dat er geen cartridge meer aanwezig was in het wapen. Na uitschakelen van het wapen en opnieuw aanzetten, werd de cartridge wel herkend.

¹⁶ Dit betrof een man in psychose die van zijn balkon wilde springen en zichzelf met glas in de hals sneed met een slagaderlijke bloeding tot gevolg. Het stroomstootwapen werd een tweede keer afgevuurd, omdat het eerste schot mis was (zie ook box 1).

Schokmodus

In zeven gevallen is (ook) direct stroom toegediend op het lichaam met de schokmodus, waarbij in totaal acht stroomstoten zijn toegediend. Op een geval na ging daar het dreigen met het stroomstootwapen aan vooraf. Vier keer werd het toedienen van een stroomstoot via de schokmodus gecombineerd met het afvuren van het stroomstootwapen, waarvan een keer met het toedienen van een extra stroomstoot.

Conform de geweldinstructie mag de schokmodus alleen nog worden gebruikt ter afwenning van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel.¹⁷ In box 2 worden deze zeven gevallen in chronologische volgorde nader uitgewerkt.

Box 2: toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam met de schokmodus

9 april 2020:

Dit betrof een verward persoon die mee moest ter beoordeling. De man verloor zijn controle en wilde vanaf 2 hoog van het balkon springen. De man was een gevaar voor zichzelf en bleef zich verzetten in gevecht met meerdere agenten, waardoor het stroomstootwapen niet afgevuurd kon worden. Bij het onder controle brengen is twee keer de schokmodus gebruikt; eenmaal 2 seconden op de rug en eenmaal 2 seconden op de borst.

9 september 2020:

Dit betrof de aanhouding van een man die na een verkeersruzie een valse identiteit opgaf en vervolgens in verzet ging. Tijdens het inzetten van pepperspray, waar de verdachte niet op reageerde, werd de agent geslagen waarop zijn collega direct het stroomstootwapen afvuurde. Tijdens het boeien kwam de man opnieuw in verzet, waarop het stroomstootwapen kort in de schokmodus werd ingezet (zie ook box 1).

23 oktober 2020:

Tijdens het beëindigen van een feest in strijd met de RIVM coronaregels op een schip aan de kade, ontstond een vechtpartij met aanwezigen die onder invloed waren van alcohol. In het tumult werd het stroomstootwapen op een verdachte afgevuurd die een slaande beweging maakte naar een van de agenten. Een andere agent komt in het gevecht onder een verdachte te liggen en krijgt geen controle. Om deze collega te ontzetten is op deze verdachte het stroomstootwapen in de schokmodus ingezet, om lichamelijk letsel bij de collega te voorkomen.

4 januari 2021:

Na een melding dat verdachte zijn hond mishandelde, moest de hond in beslag genomen worden. Hierbij ging de verdachte, die een verwarde indruk maakte, vol in verzet. Hij sloeg een van de agenten en zette zijn hond van het ras Stafford aanvallend in. Na waarschuwen werd het stroomstootwapen hierop twee keer op de verdachte afgevuurd, echter beide keren zonder effect door de loshangende kleding van de verdachte. Hierop is kort het stroomstootwapen in de schokmodus ingezet.

1 augustus 2021:

Een grote sterke man, met vuurwapen- en geweldsantecedenten, moest worden aangehouden. De man was onder invloed van alcohol en wilde niet meewerken aan zijn aanhouding. Hij liet zijn handen niet zien, waarop na meerdere waarschuwingen het stroomstootwapen werd afgevuurd. Omdat tijdens het boeien de man weigerde zijn hand onder zijn lichaam vandaan te halen, is het stroomstootwapen ook nog in de schokmodus ingezet.

8 september 2021:

In een Tbs-kliniek moest een patiënt in de isoleercel. Deze persoon was erg agressief en werkte hier niet aan mee, waardoor de politie werd ingezet om met gepast geweld de patiënt in de isoleercel te krijgen. Betrokkene had een collega vastgepakt bij het veiligheidsvest en dreigde deze collega te mishandelen. Hierdoor ontstond er noodzaak om deze collega te ontzetten door de patiënt een stroomstoot te geven op de bovenarm met behulp van het stroomstootwapen in de schokmodus.

12 september 2021:

Dit betrof een verwarde man, uiterst agressief, die mee moest om te worden beoordeeld. Hij ging hierbij vol in het verzet en kreeg een stroomstoot toegediend door het stroomstootwapen in de schokmodus nadat hij een collega had gebeten.

¹⁷ Verder mag de schokmodus worden ingezet ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

Gegeven bovenstaande casus was de inzet van het stroomstootwapen in de schokmodus een keer bedoeld om gevaar af te wenden (i.c. 9 april 2020). In de overige zes gevallen was de inzet bedoeld om verzet te breken. Alleen tijdens de inzet van 4 januari 2021 was dit niet effectief en moest verder geweld worden ingezet om de situatie onder controle te krijgen. Drie keer was de inzet gericht op het ontzetten van een collega. Het niet afvuren van het stroomstootwapen lijkt hierbij ingegeven te zijn door het risico deze collega te raken of door een te korte afstand ten opzichte van de doelpersoon. Drie keer was de doelpersoon in verwarde toestand en geen verdachte van een misdrijf, waarvan een keer als patiënt in een Tbs-kliniek.

Behoudens de eerste inzet werd telkens een stroomstoot toegediend bij het gebruik van de schokmodus. Twee stroomstoten werden achter op het lichaam geplaatst, vier stroomstoten op de borst en een op de bovenarm. In een geval is niet aangegeven waar de stroomstoot werd geplaatst.

Stroomduur

Van de 121 inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is afgegeven aan een doelpersoon is aan de hand van de logdata nagegaan hoeveel seconden in totaal door het stroomstootwapen is afgegeven. Dit betreft de som van een of twee keer afvuren plus de eventueel toegediende stroomstoten.¹⁸ Vanwege technische complicaties is van 51 inzetten waarbij stroom is afgegeven geen logdata verkregen. In deze gevallen is de stroomduur geschat op basis van de beschrijvingen in het meldingsformulier en/of formulieren uit BVH, waaronder het ‘meldingsformulier geweld’, het ‘proces verbaal van bevindingen’ en het ‘proces verbaal van aanhouding’.¹⁹ Hierbij is telkens uitgegaan van de maximale stroomduur van vijf seconden per soort inzet.²⁰

Het is verder goed te bedenken dat de stroomduur in de logdata het aantal seconden registreert dat het wapen stroom heeft afgegeven. Dat is niet per se gelijk aan de totale duur dat de getroffen doelpersoon ook daadwerkelijk stroom heeft ontvangen. Die duur zal minder zijn als pijltjes de doelpersoon niet (goed) treffen of wanneer om een andere reden de afgegeven stroom niet het lichaam van de doelpersoon bereikt. Bijvoorbeeld doordat de doelpersoon dikke of meerdere lagen kleding draagt, of doordat een of beide stroomdraadjes breken.

De stroomduur van deze 121 inzetten is zoals weergegeven in figuur 2 rechtsscheef verdeeld met een gemiddelde van 6,4 seconden per inzet (mediaan is vijf seconden). Bij drie inzetten bedraagt de totale stroomduur meer dan de 15 seconden die algemeen als veilig worden beschouwd.²¹ In box 3 worden deze drie inzetten nader beschreven. Het gaat daarbij dus niet om één doorgaande stroomstoot van meer dan 15 seconden (wat technisch ook niet meer

¹⁸ In drie situaties werd door twee agenten stroom ingezet op één doelpersoon. Een keer vuurde een agent zijn stroomstootwapen af op een vluchtende verdachte nadat zijn collega daarvoor de verdachte miste (totale stroomduur vijf seconden). In een andere situatie vuurden beiden agenten het stroomstootwapen ieder twee keer af op een verwarde man, waarvan uiteindelijk een keer raak (totale stroomduur vijf seconden). En een keer kwam bij het insluiten een grote sterke man bij het ontdoen van de transportboeien vol in verzet, waarop hij zeer verwilderd de ophoudkamer kon verlaten. Bij het weer onder controle krijgen van de situatie is door een agent het stroomstootwapen een keer afgevuurd en door zijn collega twee keer, waarbij alleen het laatste schot raak was. Vervolgens moest na 5 seconden nog twee keer een extra stroomstoot worden bijgegeven van elk twee seconden, alvorens de verdachte opnieuw kon worden ingesloten (totale stroomduur negen seconden).

¹⁹ BVH: Basisvoorziening Handhaving, het incidentregistratiesysteem van de Nederlandse politie.

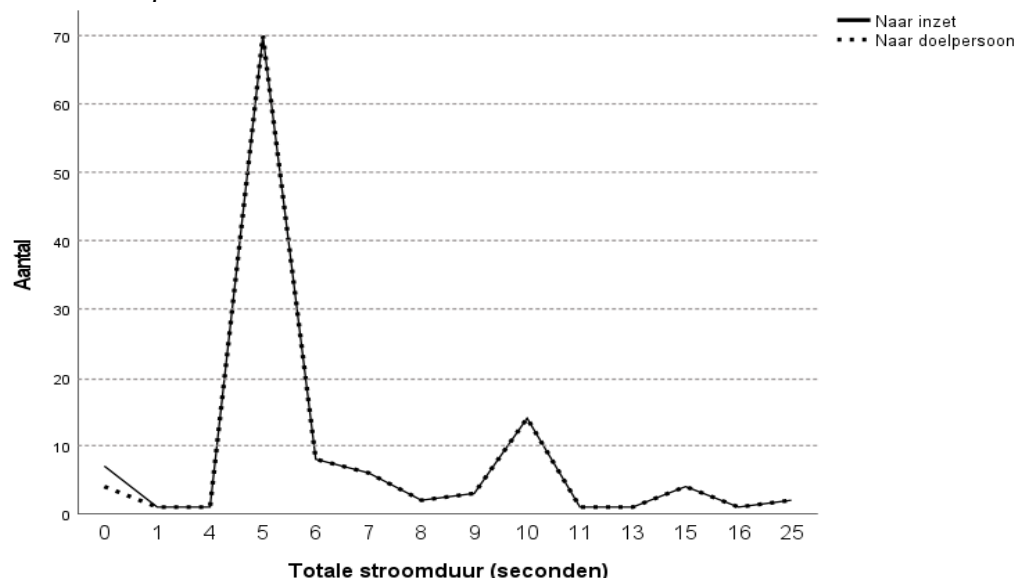
²⁰ Het afgeven van stroom door het stroomstootwapen is begrenst op telkens vijf seconden. Als bijvoorbeeld in de beschrijving staat vermeld dat het stroomstootwapen een keer is afgevuurd gevolgd door een extra stroomstoot via de pijltjes, dan is de totale stroomduur ingeschat op twee maal vijf, dus tien seconden. Zo bezien kan de werkelijke stroomduur alleen maar korter zijn.

²¹ Te weten een keer 16 seconden en twee keer 25 seconden.

mogelijk is, aangezien de stroomafgifte begrenst is op telkens vijf seconden), maar om de optelsom van een aantal stroomstoten na elkaar: het afvuren van een cartridge (een trigger van 5 seconden), mogelijk gevolgd door afvuren van de tweede cartridge (nogmaals een trigger van 5 seconden), mogelijk gevolgd door extra stroom via de pijltjes met behulp van de arc-knop (begrenst in cycli van 5 maximaal seconden).

Aangezien in drie situaties de inzet van twee agenten gericht was op één doelpersoon, waren de 121 inzetten uiteindelijk gericht op 118 doelpersonen. In deze drie gevallen werd telkens door een van beide agenten de doelpersoon gemist, waardoor van deze inzetten de stroomduur telkens nul seconden was. Naar doelpersoon is de stroomduur dan gemiddeld 6,6 seconden. De verdeling naar doelpersoon wordt eveneens in figuur 2 weergegeven.

Figuur 2: Verdeling stroomduur van 121 inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is afgegeven aan 118 doelpersonen

Box 3: toedienen van stroom gedurende meer dan 15 seconden

30 april 2020 (totale stroomduur van 16 seconden):

Deze inzet was gericht tegen een man in psychose die van zijn balkon wilde springen en zichzelf met glas in de hals sneed met een slagaderlijke bloeding tot gevolg. Nadat de pijltjes de eerste keer de doelpersoon misten, werd het stroomstootwapen een tweede keer afgevuurd. Omdat de man zich daarna bleef verzetten, moest nog drie keer extra stroom worden toegediend via de pijltjes voor in totaal 11 seconden (zie ook box 1).

31 juli 2021 (totale stroomduur van 25 seconden):

Een GGZ-patiënt in psychose had zijn woning vernield, ruiten ingeslagen en liep naakt rond. In zijn hand had de man een ijzeren staaf die duidelijk scherp was. De man reageerde nergens op en sloeg met de staaf om zich heen, wat gevaar voor anderen en zichzelf opleverde. Om de man onder controle te krijgen is een keer het stroomstootwapen afgevuurd, waarop de man neerging. Na vijf seconden ging de man weer vol in verzet, waarna nog vier keer een extra stroomstoot moest worden toegediend via de pijltjes. Op het meldingsformulier staat vermeld dat na iedere vijf seconden stroom de man weer in verzet ging. En ook omdat van deze inzet de logdata ontbreekt, is voor elke extra stroomstoot de maximale duur van vijf seconden gerekend.

16 september 2021 (totale stroomduur van 25 seconden):

Deze inzet was gericht tegen een verdachte van vernieling die moest worden aangehouden. De man stond in de woning met een mes. Door het rammen van de deur ontstond een gat in de voorruit, waar de verdachte met het mes op afkwam. Na waarschuwen is een eerste keer het stroomstootwapen op de verdachte afgevuurd. De verdachte verkrampde en liep daarna met het mes naar het balkon, waarop een eerste keer extra stroom is bijgegeven via de pijltjes. Bij het onder controle brengen begon de verdachte zich te verzetten. Bij het opstaan is de verdachte van dichtbij een tweede keer aangeschoten en ging hij al vechtend neer. Omdat de verdachte zich bleef verzetten is daarna nog twee keer extra stroom toegediend via de pijltjes. Omdat van deze inzet eveneens de logdata ontbreekt, is voor elke stroomstoot de maximale duur van vijf seconden gerekend.

De scherpere regels voor de inzet van het stroomstootwapen vanaf augustus 2018, resulterend in de “vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen” op 30 januari 2019 (bijlage 1), betreft ook de beperking van de stroomduur. De stroomduur na het afschieten van de pijltjes is standaard 5 seconden, maar het toedienen van stroom met behulp van de arc-knop was aanvankelijk niet standaard begrensd. Om de stroomtoediening via de arc-knop beter te kunnen doseren zijn in de periode februari en maart 2019 alle stroomstootwapens binnen de basispolitiezorg technisch gereguleerd door aanpassingen van de software. Toedienen van stroom met behulp van de arc-knop verloopt sindsdien in cycli van maximaal vijf seconden, waarbij na elke vijf seconden een geluidssignaal volgt.

Uitwerking

Zoals eerder beschreven bleef in bijna 64% van de gevallen de inzet met het stroomstootwapen beperkt tot enkel dreigen en kon de doelpersoon worden aangehouden of het gevaar worden afgewend. In vrijwel alle gevallen waarbij het stroomstootwapen is ingezet tegen verdachten, kon de doelpersoon tegen wie de inzet was gericht direct worden aangehouden.²² Indien het stroomstootwapen werd gebruikt tegen een doelpersoon met geestelijke gezondheidsproblemen en/of ter afwending van direct dreigend gevaar werd de situatie in alle gevallen onder controle gebracht. Daarmee is niet gezegd dat in al deze gevallen het stroomstootwapen bepalend was voor het uiteindelijke resultaat. Meermaals is aangegeven dat het stroomstootwapen niet of weinig effectief was en werd het resultaat op andere wijze gerealiseerd.²³

Op de vraag wat men zou hebben gedaan indien men niet over het stroomstootwapen had beschikt, geven vrijwel alle agenten aan in dat geval met (zwaar) fysiek geweld en met gebruikmaking van andere wapens (wapenstok, pepperspray²⁴, vuurwapen²⁵ en/of diensthond) tot aanhouding te zijn overgegaan of de situatie onder controle gebracht. In 8% van de gevallen is de schildprocedure hierbij eveneens als optie genoemd, veelal in combinatie met de diensthond. In twee gevallen werd gemeld dat zonder stroomstootwapen de situatie bevroren zou zijn in afwachting van inzet van de ondersteuningsgroep of het arrestatieteam. In drie gevallen werd vermeld dat zonder het stroomstootwapen de doelpersoon vermoedelijk ontkomen zou zijn, twee keer zou men zich dan hebben teruggetrokken en zes keer was er volgens de verbalisant geen andere optie mogelijk dan het stroomstootwapen. Enkele keren werd aangegeven dat zonder stroomstootwapen meer geweld nodig zou zijn geweest, met ook meer risico op letsel voor de betrokken agent(en).

Veel bedienaars van het stroomstootwapen zijn dan ook positief over de werking van het stroomstootwapen, zoals blijkt uit figuur 3 hieronder. De inzetten zijn hiervoor gesplitst in alleen dreigen met het stroomstootwapen en het (ook) daadwerkelijk inzetten met stroom van het stroomstootwapen.

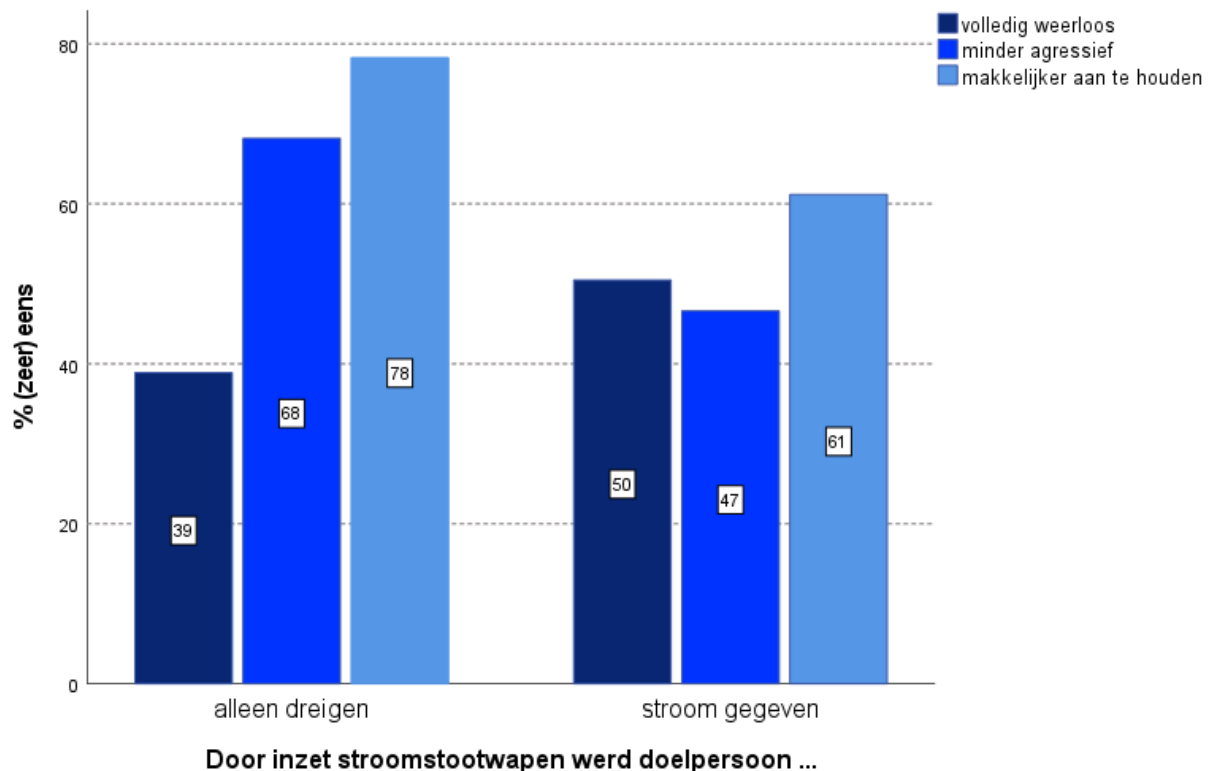
²² Slechts twee keer (van de 93) wist de verdachte te ontkomen. Beide keren betrof het een achtervolging te voet, waarbij de afstand tussen de agent en de verdachte voor het stroomstootwapen te groot was om effect te hebben.

²³ Te meer in zeker drie gevallen het stroomstootwapen technisch niet naar behoren functioneerde tijdens de inzet.

²⁴ Vier keer werd expliciet aangegeven dat pepperspray geen optie was, vanwege hoge leeftijd van de verdachte of de kleine en besloten ruimte waarin men zich bevond (een keer ook in aanwezigheid van twee kinderen). Enkele keren werd juist het stroomstootwapen ingezet, omdat de pepperspray niet het gewenste effect gaf.

²⁵ In 28% van de gevallen is aangegeven dat mogelijk dan (ook) het vuurwapen ingezet zou zijn.

Figuur 3: Percentage (zeer) eens op drie stellingen over de werking van het stroomstootwapen, uitgesplitst voor alleen gedreigd en daadwerkelijk ingezet

In 39% van de gevallen dat alleen met het stroomstootwapen gedreigd werd vindt de bedienaar desondanks dat de doelpersoon volledig weerloos werd. In deze gevallen vindt een meerderheid van de bedienaren dat de doelpersoon minder agressief werd (68%) en makkelijker aan te houden (78%). Wat dat betreft is het stroomstootwapen een afschrikwekkend wapen. In geval het stroomstootwapen daadwerkelijk werd ingezet vindt de helft van de bedienaren dat de doelpersoon volledig weerloos werd, terwijl minder dan de helft (47%) van hen vindt dat de doelpersoon minder agressief werd. Desondanks vinden de meesten bedienaren (61%) dat in geval het stroomstootwapen daadwerkelijk werd ingezet, de doelpersoon makkelijker kon worden aangehouden.

Van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen gedreigd hebben, ondervond 22% dat de verdachte niet volledig weerloos werd, terwijl van de bedienaren die het stroomstootwapen daadwerkelijk hebben ingezet 33% dit ondervond. In de meeste gevallen betrof dit laatste een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Verder vindt acht procent van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen gedreigd hebben dat de verdachte niet minder agressief werd. Bij daadwerkelijke inzet van het stroomstootwapen is wederom 33% van de bedienaren die mening toegedaan. Ook in dit laatste geval betrof het meestal een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Tenslotte vindt zeven procent van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen gedreigd hebben dat de verdachte niet makkelijker kon worden aangehouden, tegen 24% van de bedienaren die het stroomstootwapen daadwerkelijk hebben ingezet. En opnieuw betrof dit meestal een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Het lijkt er dus op dat met name bij de daadwerkelijke inzet van het stroomstootwapen er ook vaker sprake is van een bepaald type doelpersoon die desondanks zich niet makkelijk gewonnen geeft.

Het door de doelpersonen opgelopen letsel ten gevolge van het treffen door de pijltjes kort na de inzet, bleef in vrijwel alle gevallen beperkt tot een of twee kleine penetratiewondjes.²⁶ In een geval zat een pijltje vast in het bot en is deze door een arts verwijderd. Een keer was het letsel onbekend, omdat de verdachte zich weigerde te laten onderzoeken. Als gevolg van een eventuele val na het afvuren van het stroomstootwapen werd drie keer een hoofdwond gemeld, waarvan in een geval deze gehecht moest worden. Verder werd enkele keren melding gedaan van schaafplekjes. Bij enkele inzetten is door doelpersonen letsel opgelopen, anders dan ten gevolge van het stroomstootwapen. In dit verband is melding gedaan van een schotwond door het vuurwapen, bijtonden door de diensthond (vijf keer), kapotte knieën door een val tijdens de vlucht en kleine wonden ten gevolge van fysiek geweld, soms ook met de wapenstok, zoals blauwe plekken en een bloedneus. Een keer is melding gedaan van een slagaderlijke bloeding, nadat een man in psychose zichzelf met glas in de hals sneed.

Doelpersonen

De doelpersonen tegen wie het stroomstootwapen in deze laatste periode is ingezet zijn merendeels van het mannelijke geslacht. Slechts tien doelpersonen zijn van het vrouwelijke geslacht (3%). De jongste doelpersoon was 16 jaar²⁷, de oudste 67. De gemiddelde is 34,5 jaar; de mediane leeftijd 35 jaar. Tijdens de inzet met het stroomstootwapen was ruim de helft (62%) volgens de bedienaren onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel. Bijna een kwart van alle doelpersonen was voorafgaand aan het gebruik van het stroomstootwapen niet aanspreekbaar, waarbij het verschil maakte of de betreffende doelpersoon volgens de bedienaar onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel was of niet.²⁸ In 48% van de gevallen was de bedienaar bekend met de toestand waarin de doelpersoon verkeerde voordat het stroomstootwapen gebruikt werd, met name wanneer de doelpersoon in een psychisch labiele toestand verkeerde (57%). In 31 gevallen werd ten aanzien van de doelpersoon expliciet gemeld dat het ging om een persoon met geestelijke gezondheidsproblemen en/of een verslaving. Veelal verkeerden zij ten tijde van de inzet in een psychose of in een anderszins (zeer) verwarde toestand. Meestal waren deze doelpersonen bekend in het hulpverleningscircuit, drugsverslaafd en/of suïcidaal.²⁹

Bijna een kwart van de doelpersonen had tijdens de inzet zichtbaar een wapen voor onmiddellijk gebruik voorhanden. Veelal was dit een mes of een ander voorwerp dat als steekwapen kon dienen, zoals een sabel, schaar, of een stuk glas. In andere gevallen betrof het zaken die min of meer toevallig als (slag)wapen konden worden gebruikt, zoals een grote kei, hamer, ijzeren staaf, koevoet, stuk hout of metalen stofzuigerslang. Een keer betrof het een injectienaald.³⁰ Niet een keer was er sprake van een vuurwapen.³¹

Splitsen we dit profiel van doelpersonen uit naar situaties waarin alleen gedreigd werd met het stroomstootwapen en situaties waarin (ook) daadwerkelijk stroom werd ingezet, dan blijken beide groepen weinig te verschillen naar leeftijd en zijn ze even vaak onder invloed van drugs (15%). Wel zijn doelpersonen waartegen daadwerkelijk stroom is ingezet verhoudingsgewijs

²⁶ Twee keer werd melding gedaan van drie penetratiewondjes.

²⁷ Dit betrof een jongen op een scooter die na een achtervolging zich klem reed en onder dreiging van het stroomstootwapen staande kon worden gehouden.

²⁸ Bijna 29% van de doelpersonen onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel was niet aanspreekbaar, tegen bijna 16% van de doelpersonen die niet onder invloed en/of psychisch labiel waren ($\chi^2 = 7,025$; $p = .008$).

²⁹ In minstens vijf gevallen zou de doelpersoon 'suicide by cop' willen plegen.

³⁰ Dit betrof een verdachte die onder invloed en in verwarde toestand eerder met veel verzet was aangehouden. Na insluiting dacht de arts aan een opwindingsdelier (EDS) en wilde hij de verdachte laten onderzoeken in het ziekenhuis. De verdachte werd per ambulance vervoerd, op de brancard met de handen voor geboid. Bij de eerste hulp zag deze verdachte kans een injectienaald te bemachtigen, waarop mede onder dreiging met het stroomstootwapen het gevaar moest worden afgewend.

³¹ Wel werd hier in een aantal gevallen naar aanleiding van de melding rekening mee gehouden.

vaker onder invloed van alcohol (33%) en vaker in een psychisch labiele toestand (46%), dan doelpersonen waarbij alleen met stroom bedreigd werd (respectievelijk 24 en 35%).³² Verder is de doelpersoon waartegen daadwerkelijk stroom is ingezet vaker niet aanspreekbaar (33%) en vaker zichtbaar gewapend (29%) dan de doelpersoon waarbij alleen bedreigd is met het stroomstootwapen (respectievelijk 19 en 19%).

Omstandigheden

De meeste inzetten met het stroomstootwapen vinden plaats op de donderdag en de zondag (17%), maar zijn verder min of meer gelijk verspreid over de verschillende weekdays.³³ Deze inzetten zijn wel ongelijk verdeeld over de dagdelen.³⁴ De meeste inzetten met het stroomstootwapen vinden plaats in de avond tussen 18:00 en 00:00 uur (28%) en in de nacht tussen 00:00 en 06:00 uur (35%). Verdeeld naar dag(deel) van de week, vinden de meeste inzetten plaats op donderdagavond (8%) en zondagnacht (7%).

Weliswaar wordt in het weekend het stroomstootwapen min of meer even vaak ingezet als doordeweeks, verhoudingsgewijs wordt daar dan wel vaker daadwerkelijk stroom bij gebruikt (39 tegen 35%). Mogelijk is dit verschil deels horecagerelateerd, te meer doelpersonen in het weekend verhoudingsgewijs vaker onder invloed zijn van alcohol (38%) en drugs (19%) dan doordeweeks (respectievelijk 22 en 13%). In de avond en in de nacht wordt verhoudingsgewijs ook vaker daadwerkelijk stroom ingezet (67%) dan in de ochtend of middag (33%).

Het stroomstootwapen is vaker buiten dan binnen gebruikt (60 versus 40%). Wel wordt binnen het stroomstootwapen relatief vaker daadwerkelijk ingezet dan buiten (39 tegen 35%). Binnen is echter ook vaker sprake van een doelpersoon die onder invloed is van alcohol en/of drugs en/of in psychische labiele toestand is (74 tegen 54%).

Inzet stroomstootwapen in relatie tot inzetcriteria

Conform de inzetcriteria die formeel gelden voor deze laatste periode (bijlage 1), is het gebruik van een stroomstootwapen in de schietmodus³⁵ slechts geoorloofd:

1. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnde wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken of aanstonds ander geweld tegen personen zal gebruiken;
2. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;³⁶
3. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
4. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.

³² Overall was 75% van de doelpersonen waartegen daadwerkelijk stroom is ingezet onder invloed van alcohol en/of drugs en/of in psychisch labiele toestand, tegen 55% van de doelpersonen waarbij alleen bedreigd is met het stroomstootwapen.

³³ $\chi^2 = 9,271$; $p = .159$

³⁴ $\chi^2 = 34,257$; $p = .000$

³⁵ Een belangrijke aanscherping van de inzetcriteria betreft het gebruik van het stroomstootwapen in de schokmodus ('stun mode'). In de nieuwe inzetcriteria wordt daarom dit onderscheid in het gebruik van een stroomstootwapen gemaakt. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schokmodus is slechts geoorloofd:

1. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
2. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.

³⁶ In tegenstelling tot de vorige inzetcriteria hoeft een persoon niet te worden verdacht van of te zijn veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf. Toegelicht staat dat dit niet betekent dat een stroomstootwapen om die reden ongelimiteerd ingezet kan worden, verwijzend naar de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.

Bij deze inzetcriteria staat verder toegelicht dat indien het gebruik van een stroomstootwapen is geboden, deze niet langer mag worden gebruikt dan strikt noodzakelijk. Hierbij wordt een stroomduur van drie maal vijf seconden genoemd, verwijzend naar het risico op ernstige gevolgen voor de doelpersoon. Verder staat bij deze inzetcriteria toegelicht dat gelet op het proportionaliteitsbeginsel het nooit geoorloofd is het stroomstootwapen te gebruiken tegen doelpersonen die reeds fysiek onder controle zijn.³⁷

Naast deze inzetcriteria werd op 21 december 2017 de Motie Ellemet door de Tweede Kamer aangenomen, die inhoudt dat gedurende de tijdelijke toestemming voor het gebruik van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg, dit wapen niet wordt ingezet binnen GGZ-instellingen. Naar aanleiding hiervan heeft de minister van Justitie & Veiligheid bepaald dat de politie gedurende deze tijdelijke toestemming het stroomstootwapen niet binnen GGZ-instellingen mag inzetten. Omdat er geen formele definitie bestaat van “GGZ-instellingen” die de politie hierbij kan gebruiken, besloot de minister hiervoor instellingen met een Bopz-aanmerking te hanteren.³⁸

Op 15 november 2019 is door de Minister van Justitie en Veiligheid definitief besloten het stroomstootwapen in te voeren. Ten aanzien van Motie Ellemet wordt hierbij melding gemaakt van een nieuw handelingskader voor het optreden van de politie in de GGZ. Voorwaarde voor het besluit is dat deze afspraken worden opgenomen in een aanvulling op het reeds bestaande convenant tussen de politie en de GGZ, hetgeen plaatsvond op 4 december 2019. Een van de afspraken houdt in dat de politie op basis van het handelingskader van de ambtsinstructie en afhankelijk van de situatie, zelf bepaalt welke geweldsmiddelen, waaronder ook het stroomstootwapen, worden ingezet. Gezien het decentrale GGZ-stelsel is deze handreiking politie en GGZ vervolgens lokaal bekrachtigd. Na deze lokale bekrachtiging is de inzet van het stroomstootwapen door de basispolitiezorg weer toegestaan in GGZ-instellingen.

Het meldingsformulier bevat een beschrijving van de situatie waarin het stroomstootwapen is toegepast, maar vraagt de bedienaars niet expliciet op basis van welk criterium zij dat hebben gedaan. Op basis van de beschrijvingen van de situatie en de overwegingen die hebben geleid tot het besluit het stroomstootwapen te gebruiken zijn deze door de onderzoeker zo goed mogelijk overeenkomstig de inzetcriteria gecategoriseerd. Zo mogelijk is hierbij tevens gebruik gemaakt van formulieren uit BVH, waaronder het ‘meldingsformulier geweld’ en het ‘proces verbaal van bevindingen’. Tabel 4 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 4: Inzetten stroomstootwapen naar situatie in vier categorieën geweldsinstructie, aangeduid als ‘tegen wapen’, ‘tegen verzet’, ‘tegen dieren’ en ‘afwenden gevaar’.

Categorie situatie	Totaal	
Tegen verzet	265	79,8%
Tegen wapen	32	9,6%
Afwenden gevaar	31	9,3%
Tegen dieren	4	1,2%
Totaal	332	100%

³⁷ Wat verstaan wordt onder “fysiek onder controle” kan worden opgemaakt uit de aankondiging van een aanscherping op 15 november 2018 waarin staat vermeld “[...] dat inzet ten behoeve van medicijnname, of tegen verdachten die reeds geboeid of anderszins onder controle zijn bijvoorbeeld in gesloten ruimtes waar ze geen gevaar vormen, niet onder het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste valt”. Grapperhaus, F. (2018, 15 november). *Advies van de korpschef ten aanzien van het stroomstootwapen*. [Kamerbrief], p.2.

³⁸ Op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet bopz) mogen onvrijwillige opnemingen alleen plaatsvinden in afdelingen en/of locaties van instellingen die zijn aangemerkt als psychiatrisch ziekenhuis, als verpleeginrichting of als zwakzinnigeninrichting door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Zie ook <https://www.dwangindezorg.nl/gedwongen-opname/betrokkenen/zorginstelling-met-bopz-aanmerking>

In bijna 80% van de situaties waarbij het stroomstootwapen is ingezet was er sprake van een doelpersoon die zich verzette tegen zijn aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming (bijvoorbeeld op grond van een RM of IBS³⁹). Hierbij werd 93 keer (35%) ook daadwerkelijk stroom ingezet. In bijna 10% van de situaties was de inzet gericht tegen een doelpersoon die zichtbaar een wapen voorhanden had. Hierbij werd 11 keer (34%) ook daadwerkelijk stroom tegen de doelpersoon ingezet. Verder waren 31 inzetten gericht op het afwenden van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel. Bij deze gevallen van direct gevaar hoeft het niet te gaan om een persoon die verdacht is van een strafbaar feit; meestal betreft het personen met geestelijke gezondheidsproblemen die agressief en gewelddadig zijn en een gevaar vormen voor zichzelf en/of de omgeving. Bij de benadering van dergelijke personen wordt het stroomstootwapen vaak uit voorzorg ingezet, als preventief middel (door middel van alleen dreigen). Hierbij werd 13 keer (42%) het stroomstootwapen ook daadwerkelijk ingezet. Verhoudingsgewijs dus vaker dan bij verzet (35%) of in geval van een wapen (34%). Vier werd daadwerkelijk stroom ingezet tegen een agressieve hond.

Op basis van de situatiebeschrijvingen is 43 keer (13%) geen sprake van een misdrijf en is de doelpersoon ook geen verdachte. In vrijwel alle gevallen (93%) betrof dit een persoon met geestelijke gezondheidsproblemen en vaak ook dreigend met zelfmoord.⁴⁰ In de overige gevallen was de doelpersoon onder invloed van alcohol en/of drugs of anderszins niet aanspreekbaar.⁴¹ In een geval, waarbij het stroomstootwapen (dreigend) is ingezet tegen een doelpersoon die niet verdacht werd van een misdrijf, was ook hiervan geen sprake.⁴² Tien keer vond de inzet plaats in een GGZ-instelling (box 4).

Box 4: tien keer inzet met het stroomstootwapen in een GGZ-instelling

Twee keer betrof was de aanleiding dat GGZ-personeel de politie inschakelde voor assistentie bij het toedienen van verplichte medicatie. In beide gevallen weigerden de betrokken patiënten medewerking en reageerden zeer agressief. Mede na dreiging met het stroomstootwapen werkte in beide gevallen de patiënt alsnog mee.

Vier keer moest een patiënt naar de separeercel verplaatst worden. Vanwege agressie en bedreiging van het personeel werd hierbij de ondersteuning van de politie gevraagd. In twee gevallen volstond het dreigen met het stroomstootwapen, eenmaal is het stroomstootwapen op de patiënt afgevuurd en eenmaal kreeg de patiënt een stroomstoot op de bovenarm toegediend via de schokmodus (zie ook box 2).

Vier keer was er een noodsituatie en kwam de politie na een noodmelding ter plaatse. Een keer betrof het een patiënt die zijn cel vernielde en mogelijk steek- of slagwapens zou hebben in zijn cel. Een keer betrof het een patiënt die met een mes stond te zwaaien. In beide gevallen kon de patiënt met behulp van een schildprocedure in combinatie met dreigen met het stroomstootwapen onder controle gebracht worden. Een derde keer betrof het een verwarde patiënt die eerder die dag met veel verzet was aangehouden. Na dreigen met het stroomstootwapen leek de man coöperatief en bleek hij vooral een glas water te willen. Nadat hierin werd toegestemd werd de situatie onder controle gebracht. Een vierde keer was een patiënt aan het doordraaien. Hij bevond zich in zijn kamer, was in het bezit van gebroken glas en luisterde niet naar commando's. Op het moment dat agenten de patiënt wilden boeien ging hij in verzet, waarop het stroomstootwapen op de patiënt is afgevuurd.

³⁹ RM (rechterlijke machtiging): een beslissing van de rechter dat iemand gedwongen opgenomen moet worden (of blijven). IBS (inbewaringstelling): een spoedmaatregel voor een gedwongen opname in een zorginstelling.

⁴⁰ Zo was er bijvoorbeeld een man met een mes op zijn keel die geld eiste van zijn oom en tante, want anders zou hij zichzelf van kant maken. Op een gegeven moment stopt hij iets in zijn mond en zegt dat het gif is dat hij zal doorslikken als hij het geld niet krijgt. Op het moment dat hij het uit zijn mond haalt om te laten zien, wordt hij aangeschoten met het stroomstootwapen, waarna de situatie onder controle gebracht kan worden.

⁴¹ Bijvoorbeeld de situatie dat een man lopend wordt aangetroffen in de Maastunnel. De man reageerde op geen enkele poging om contact te maken. Nadat hij agressief werd, is hij aangeschoten met het stroomstootwapen.

⁴² Dit betrof een vrouw in een AZC die het land moest worden uitgezet. Medewerkers van de Dienst Vervoer en Ondersteuning worden op enig moment door haar bedreigd met een mes. Hierop is het stroomstootwapen getoond en ermee 'geknetterd'. Dit vanwege de taalbarrière. Hierna kon de vrouw onder controle gebracht worden.

Gezien box 4 lijkt de inzet van het stroomstootwapen zich dus niet altijd goed te verhouden met de vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie.⁴³ Immers, omdat hierin niet meer de beperking is opgenomen dat het stroomstootwapen mag worden ingezet om iemand aan te houden die wordt verdacht van of is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, wordt bij deze inzetcriteria toegelicht dat gelet op het proportionaliteitsbeginsel het nooit geoorloofd is het stroomstootwapen te gebruiken tegen doelpersonen die reeds fysiek onder controle zijn, ook niet ten behoeve van medicijnname.⁴⁴

Verder is vier keer het stroomstootwapen ingezet tegen een doelpersoon die reeds ingesloten was in een politiecel. Drie keer werd het stroomstootwapen alleen dreigend ingezet. In een geval ging het om een man, onder invloed van alcohol, die was aangehouden inzake bedreiging. Na insluiting foullering werd de verdachte recalcitrant en begon zich bij de ademanalyse steeds meer op te pompen. Uiteindelijk liep hij dreigend op een agent af die ter verdediging zijn stroomstootwapen trok. Na assistentie van een collega werd de verdachte geboeid en overgebracht naar zijn cel. In een ander geval ging het om een agressieve verdachte van een steekpartij, waarbij vingerafdrukken moesten worden afgenomen. Bij het openen van de cel werd door een agent het stroomstootwapen gericht op de verdachte. Uiteindelijk is met meerdere collega's door middel van een schildprocedure de verdachte gefixeerd, waarna de vingerafdrukken konden worden afgenomen. Het derde geval betrof een verdachte die in de cel in het bezit bleek te zijn van een telefoon. De verdachte reageerde zeer agressief en onberekenbaar naar de agenten die hem aanspraken. Hierop is met schild en stroomstootwapen de cel binnengetroten, waarop de verdachte zich gewonnen gaf.

Een keer is daadwerkelijk stroom ingezet tegen een ingesloten verdachte. Dit betrof een grote sterke man die op het bureau bij het ontdoen van de transportboeien vol in verzet ging, waarop hij zeer verwilderd de ophoudkamer kon verlaten. Bij het weer onder controle krijgen van de situatie is door een agent het stroomstootwapen een keer afgevuurd en door zijn collega twee keer, waarbij alleen het laatste schot raak was. Vervolgens moest na 5 seconden nog twee keer een extra stroomstoot worden bijgegeven van elk twee seconden, alvorens de verdachte opnieuw kon worden ingesloten.

Verder is het stroomstootwapen twee keer ingezet tegen een doelpersoon die op dat moment al geboeid was. Een keer werd het stroomstootwapen alleen dreigend ingezet. Dit betrof een verdachte, die bekend is als verzetpleger en vluchtgevaarlijk, die de woning van zijn ex wilde binnendringen. Nadat deze verdachte geboeid in de dienstvoertuig was geplaatst, begon hij de ruit van de dienstvoertuig 'eruit te koppen'. Bij het openen van de portier trapte hij richting de agenten. Na het 'knetteren' met het stroomstootwapen werkte de verdachte verder mee.

Een keer is daadwerkelijk stroom ingezet tegen een geboeide verdachte. Dit betrof een verdachte die onder invloed en in verwarde toestand eerder met veel verzet was aangehouden. Na insluiting dacht de arts aan een opwindingsdelier (EDS) en wilde hij de verdachte laten onderzoeken in het ziekenhuis. De verdachte werd per ambulance vervoerd, op de brancard met de handen voor geboeid. Bij de eerste hulp zag deze verdachte kans een injectienaald te bemachtigen, waarop mede onder dreiging met het stroomstootwapen het gevaar moest worden afgewend.

Ook in deze gevallen, waarbij de doelpersonen reeds ingesloten waren of geboeid, lijkt de inzet van het stroomstootwapen zich dus niet goed te verhouden met de vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie, in casu het proportionaliteitsbeginsel.

⁴³ Dergelijke inzetten zouden nader beschouwd kunnen worden voor mogelijke leermomenten (leercirkels).

⁴⁴ Grapperhaus, F. (2018, 15 november). *Advies van de korpschef ten aanzien van het stroomstootwapen*. [Kamerbrief], p.2.

Tenslotte waren er in het verleden bij de pilot van het stroomstootwapen bij de arrestatieteams meer expliciete richtlijnen van kracht. Vergelijking van de inzetten tijdens deze laatste periode in de basispolitiezorg met deze richtlijnen levert het volgende op:

- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen personen die zichtbaar jonger zijn dan 12 jaar: dit heeft zich in deze laatste periode niet voorgedaan, de jongste doelpersoon was 16 jaar;
- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen vrouwen die zichtbaar zwanger zijn: dit heeft zich in deze laatste periode niet voorgedaan;
- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen personen die zichtbaar lijden aan ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornissen: dit heeft zich in deze laatste periode eenmaal voorgedaan⁴⁵;
- Hou bij het gebruik van het stroomstootwapen expliciet rekening met de gevaren die kunnen ontstaan bij de aanwezigheid van licht ontvlambare of explosieve stoffen: dit heeft zich in deze laatste periode niet voorgedaan;
- Hou bij het gebruik van het stroomstootwapen rekening met de risico's die een eventuele val van de doelpersoon waartegen het stroomstootwapen wordt gebruikt kan hebben: dit heeft zich in deze laatste periode eenmaal niet afdoende voorgedaan⁴⁶;
- Vermijd zoveel mogelijk het raken van het hoofd of de nek van een doelpersoon: uit de analyse van trefpunten blijkt dat in deze laatste periode een doelpersoon in zijn gezicht is geraakt en een doelpersoon in zijn nek⁴⁷;
- Het is niet toegestaan opzettelijk met de laser-aanduiders van het stroomstootwapen in de ogen van een doelpersoon te schijnen: dit is in deze laatste periode niet aan de orde geweest;
- Met het stroomstootwapen worden bij gebruik ten hoogste drie stroomstoten van ieder vijf seconden op een doelpersoon afgegeven: uit de analyse van de logdata is gebleken dat zich in deze laatste periode drie voorvallen hebben voorgedaan waarbij meer dan 15 seconden is afgegeven op één doelpersoon (zie box 3).

⁴⁵ Dit betrof een man in psychose die van zijn balkon wilde springen en zichzelf met glas in de hals sneed met een slagaderlijke bloeding tot gevolg. Het stroomstootwapen werd een tweede keer afgevuurd, omdat het eerste schot mis was. Daarna is nog drie stroomstoten extra gegeven, omdat de man zich bleef verzetten.

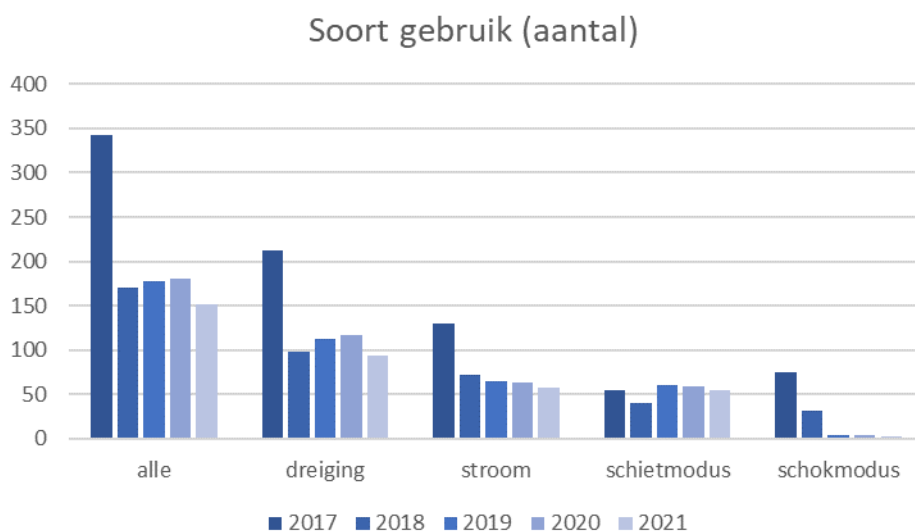
⁴⁶ Dit betrof een achtervolging van een scooterrijder. De eerste keer stapte de agent uit om de bijna tot stilstand gekomen scooterrijder aan te schieten met het stroomstootwapen, maar hij miste, waardoor de scooterrijder er weer vandoor ging. De achtervolging werd voortgezet en bij een wegversmalling is nogmaals het stroomstootwapen op de scooterrijder afgevuurd. Beide keren kon gezien de snelheid van handelen niet eerst gewaarschuwd worden.

⁴⁷ Een verdachte van vernieling stond op de galerij van zijn woning en weigerde zich over te geven. Bij benaderen was de verdachte agressief tegen de agenten, waarop het stroomstootwapen werd afgevuurd. Hierbij raakte een van de pijltjes de verdachte in het gezicht. Er is hierbij geen verder letsel gemeld. De andere situatie betrof een verwarde man met een mes, die eerst in iemands tuin stond en vervolgens wegfietste. Bij benaderen volgde de man geen bevelen op, waarna hij van achter werd aangeschoten met het stroomstootwapen. Hierbij is een lichte hoofdwond en een schaafwond als letsel gemeld.

Vergelijking op hoofdlijnen

Voorgaande beschrijving van de inzetten met het stroomstootwapen in deze laatste periode is naar vorm en structuur vergelijkbaar met die van de voorgaande monitoren en het evaluatierapport van de pilot.⁴⁸ Dit komt de vergelijking van deze periodes ten goede. Ten behoeve van deze vergelijking worden de bevindingen van deze monitor gesplitst in een periode van 1 februari 2020 tot 1 februari 2021 en in een periode van 1 februari 2021 tot 1 januari 2022. Zodoende zijn alle periodes gelijk, met uitzondering van de laatste periode die eindigt op 1 januari 2022. Hieronder wordt deze vergelijking in hoofdlijnen beschreven.⁴⁹

- Het aantal inzetten na het pilotjaar 2017 is min of meer vergelijkbaar, waarbij in ogenschouw moet worden genomen dat het laatste jaar (2022) één maand minder bevat dan de vier voorgaande jaren. Al met al kan gesteld worden dat de daling van 50% na het pilotjaar gestabiliseerd is;
- Ook het aantal inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is gebruikt is na 2017 blijvend gehalveerd; van 130 inzetten in 2017, naar 72, 65, 63 en 58 inzetten met stroom in de jaren 2018 tot 2022 (zie onderstaand figuur);

- In alle vijf jaren is het stroomstootwapen in de meeste gevallen alleen dreigend ingezet, met 62, 58, 63, 65 en 62% in de achtereenvolgende jaren schommelt dit rond de 62%;
- Voor de gevallen waarbij het stroomstootwapen daadwerkelijk wordt ingezet, is er vanaf 2017 een verschuiving waar te nemen voor de wijze waarop dit gebeurt. Ging in 2017 dit in meerderheid van de gevallen nog gepaard met (ook) de schokmodus, in de jaren daarna is deze wijze van stroom toedienen vrijwel helemaal verdwenen. Opvallend is juist de kentering na augustus 2018 voor wat betreft het aantal inzetten met de schokmodus. Vermoedelijk hangt dit samen met de aanpassingen die de politie vanaf dat moment doorvoerde, met name het hanteren van scherpere regels voor het gebruik van het stroomstootwapen;

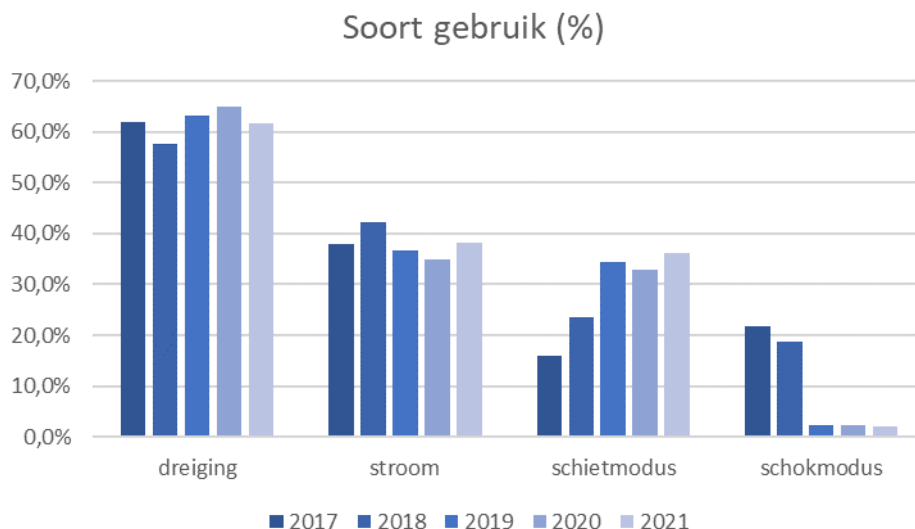
⁴⁸ Adang, O., Mali, B., & Vermeulen, K. (2018). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot*. Apeldoorn: Politieacademie.

Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

Mali, B. (2020). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2019 – 1 februari 2020*. Apeldoorn: Politieacademie.

⁴⁹ In de navolgende vergelijking worden de respectievelijke periodes aangeduid met '2017', '2018', '2019', '2020' en '2021'.

- Aangezien het stroomstootwapen in deze vijf jaren procentueel ongeveer even vaak daadwerkelijk is ingezet, gaat de scherpe afname van het gebruik van de schokmodus gepaard met een relatieve toename van het gebruik van de schietmodus. Het gebruik van de schietmodus is dan ook verhoudingsgewijs meer dan verdubbeld (zie onderstaand figuur);

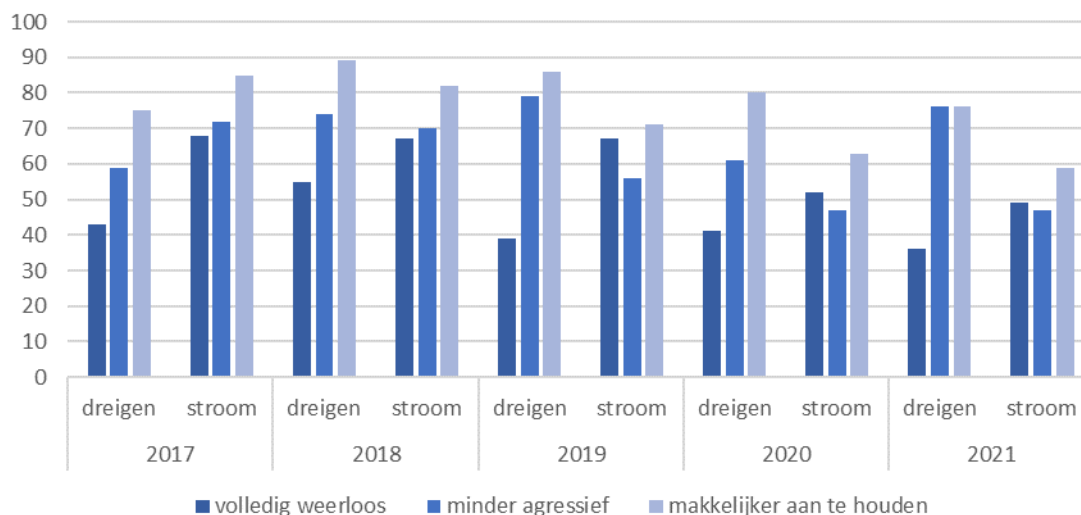

- Na een forse daling van de totale stroomduur per inzet (tegen één doelpersoon) van gemiddeld 9,6 naar 6,9 seconden in 2018 ten opzichte van 2017, is dit in 2019 licht gestegen naar gemiddeld 7,4 seconden, gevolgd door weer een daling naar 6,3 seconden in 2020. In 2021 is de totale stroomduur per inzet tegen één doelpersoon weer wat gestegen naar 6,9 seconden;⁵⁰
- Het aantal doelpersonen waartegen meer dan drie maal vijf seconden stroom is ingezet is na 2017 blijvend gedaald. Betrof dit in 2017 nog tien doelpersonen, in de jaren daarna betrof dit achtereenvolgend 1, 5, 1 en 2 doelpersonen. Hierbij moet worden aangetekend dat het beperken van de stroomduur tot maximaal drie maal vijf seconden een richtlijn is en dat de stroomduur volgens de logdata niet per se gelijk is aan de totale duur dat de getroffen doelpersoon ook daadwerkelijk stroom heeft ontvangen;
- Na 2019 zijn niet in alle gevallen de meeste bedienaars van het stroomstootwapen positief over de werking van het wapen. Met name bij het daadwerkelijk inzetten van stroom zijn bedienaars minder vaak van mening dat de doelpersoon daardoor volledig weerloos of minder agressief werd. Ook het percentage bedienenaren dat van mening is dat door het daadwerkelijk inzetten van het stroomstootwapen de doelpersoon makkelijker kon worden aangehouden is in deze jaren verder afgenomen tot minder dan 60%. Wel zijn de meeste bedienenaren van het stroomstootwapen nog van mening dat enkel door het dreigend inzetten van het stroomstootwapen de doelpersoon minder agressief werd en makkelijker kon worden aangehouden. Net als in 2018 en 2019 blijkt ook in 2020 en 2021 dat ‘minder agressie’ en ‘makkelijker aanhouden’ in grotere getale door bedienaars die alleen gedreigd hebben positief wordt beoordeeld, dan bedienaars die daadwerkelijk het stroomstootwapen hebben ingezet.⁵¹ Mogelijk heeft het wapen een zekere reputatie opgebouwd wat de afschrikking ten goede komt (zie onderstaand figuur);

⁵⁰ Hierbij moet echter aangetekend worden dat met name in dit laatste jaar van veel inzetten (78%) vanwege technische complicaties geen logdata is verkregen. Aangezien in deze gevallen de stroomduur is geschat op basis van de beschrijvingen in het meldingsformulier en/of formulieren uit BVH, waarbij telkens is uitgegaan van de maximale stroomduur van vijf seconden per soort inzet, zal hier vermoedelijk sprake zijn van een overschatting.

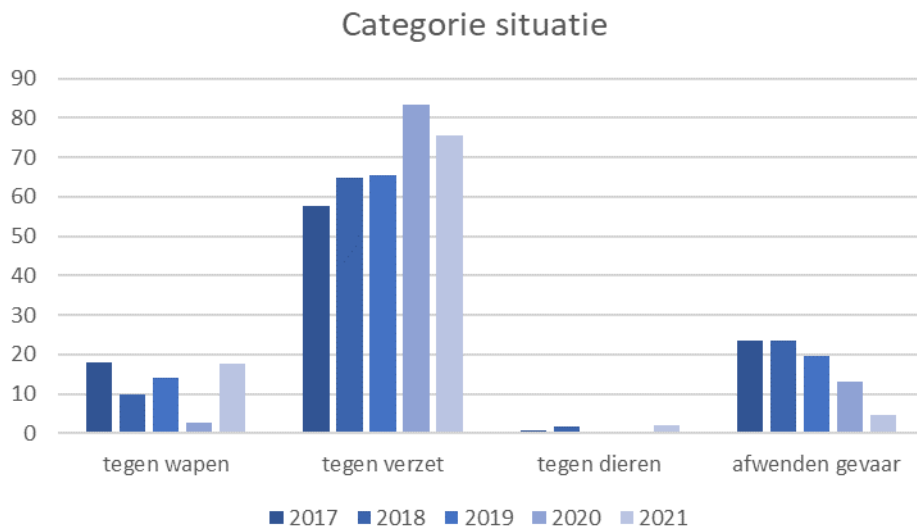
⁵¹ Alleen in 2017 gold dit juist sterker voor de gevallen waarbij het stroomstootwapen daadwerkelijk was ingezet.

Door inzet stroomstootwapen werd doelpersoon ... (%)

- In 2020 en 2021 had respectievelijk 21 en 25% van de doelpersonen zichtbaar een wapen voor onmiddellijk gebruik voorhanden⁵², in 2017, 2018 en 2019 was dit respectievelijk 17, 16 en 25%;
- In 2020 en 2021 was respectievelijk 64 en 60% van de doelpersonen onder invloed van alcohol of drugs en/of psychisch labiel, een lichte toename ten opzichte van de voorgaande jaren toen dit respectievelijk 58, 49 en 58% van de doelpersonen betrof;
- In 2020 en 2021 was respectievelijk 29 en 18% van de doelpersonen voorafgaande aan het gebruik van het stroomstootwapen niet aanspreekbaar, in de voorgaande jaren betrof dit nog 34, 25 en 30%;
- In 2017 verschilde het profiel van doelpersonen waarbij alleen gedreigd werd met het stroomstootwapen weinig met het profiel van doelpersonen waarbij daadwerkelijk stroom werd ingezet. In de navolgende jaren verschilt dit profiel wel: doelpersonen waartegen het stroomstootwapen daadwerkelijk ingezet is, zijn verhoudingsgewijs vaker onder invloed van alcohol (niet in 2019) of drugs (niet in 2021), verkeren vaker in een psychisch labiele toestand, zijn vaker niet aanspreekbaar en zijn vaker zichtbaar gewapend (niet in 2021) dan doelpersonen waarbij alleen met het stroomstootwapen gedreigd is;
- De wijze van inzet binnen of buiten verschilde in 2017 niet, terwijl in 2018 en 2019 het stroomstootwapen relatief vaker buiten daadwerkelijk werd ingezet dan binnen. Dit verschil betrof zo'n tien procentpunten. De gedachte werd toen geopperd dat de dreiging van het stroomstootwapen binnen sterker zou zijn dan buiten. In de jaren 2020 en 2021 is het stroomstootwapen echter juist relatief vaker binnen daadwerkelijk ingezet dan buiten (een verschil van respectievelijk zes en één procentpunt);
- Vergeleken met de drie voorgaande jaren is het stroomstootwapen in 2020 en 2021 relatief vaker gebruikt om verzet te breken en minder vaak om gevaar af te wenden, deze trend uit de voorgaande jaren lijkt zich dus door te zetten (zie onderstaand figuur);

⁵² Op basis van de situatiebeschrijvingen werd een deel van deze situaties desondanks niet als 'tegen wapen' aangeduid, bijvoorbeeld in het geval een doelpersoon een mes tegen zijn keel hield ('afwenden gevaar').

- In deze laatste periode waren er zes voorvallen in 2020 en vier in 2021, waarbij sprake was van een inzet met het stroomstootwapen in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg (zie ook box 4). In 2019 was er één inzet en in 2018 twee inzetten met het stroomstootwapen in een GGZ-instelling, terwijl in 2017 nog sprake was van 21 inzetten met het stroomstootwapen tegen personen die opgenomen waren in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg;
- In 2017 werd 20 keer het stroomstootwapen ingezet tegen personen die al geboeid waren en 11 keer tegen personen die al ingesloten waren. In 2018 daalde dit naar respectievelijk 12 en vijf inzetten met het stroomstootwapen en in 2019 naar één en drie keer. In 2020 steeg dit aantal weer licht naar twee inzetten tegen een doelpersoon die reeds geboeid was en vier keer tegen een doelpersoon die zich in een afgesloten ruimte bevond. Daarentegen vond in 2021 geen enkele inzet met het stroomstootwapen plaats tegen een doelpersoon die geboeid was of die al ingesloten was;
- Ten aanzien van de expliciete richtlijnen die van kracht waren bij de pilot van het stroomstootwapen bij de arrestatieteams, is in 2021 geen enkele doelpersoon geraakt in zijn gezicht of nek. In 2020 is één doelpersoon geraakt in het gezicht en één doelpersoon in de nek. Ook in 2019 werd één keer een doelpersoon geraakt in het gezicht (lip). In 2018 werd twee keer een doelpersoon in zijn hals geraakt, een doelpersoon in zijn wang en werden vier doelpersonen in hun nek ‘gestund’. In 2017 werd eveneens twee keer een doelpersoon in zijn hals geraakt, een doelpersoon in zijn oor en werd een doelpersoon in zijn hals ‘gestund’. Verder is ten aanzien van deze richtlijnen het stroomstootwapen in 2020 één keer ingezet tegen een doelpersoon die zichtbaar leed aan ernstige gezondheidsstoornis⁵³ en is in 2021 één keer onvoldoende rekening gehouden met de risico’s die een eventuele val van de doelpersoon waartegen het stroomstootwapen wordt gebruikt kan hebben⁵⁴;
- Ook in 2020 en 2021 kon voor de meeste doelpersonen waartegen het stroomstootwapen daadwerkelijk was ingezet opgemaakt worden dat zij naderhand onderzocht werden door een arts of verpleegkundige. Behoudens een pijltje in het bot dat door een arts verwijderd werd en een hoofdwond die gehecht moest worden, was er sprake van geen of gering letsel.

⁵³ Dit betrof een man in psychose die van zijn balkon wilde springen en zichzelf met glas in de hals sneed met een slagaderlijke bloeding tot gevolg. Het stroomstootwapen werd een tweede keer afgevuurd, omdat het eerste schot mis was. Daarna is nog drie stroomstoten extra gegeven, omdat de man zich bleef verzetten.

⁵⁴ Dit betrof een achtervolging van een scooterrijder. De eerste keer stapte de agent uit om de bijna tot stilstand gekomen scooterrijder aan te schieten met het stroomstootwapen, maar hij miste, waardoor de scooterrijder er weer vandoor ging. De achtervolging werd voortgezet en bij een wegversmalling is nogmaals het stroomstootwapen op de scooterrijder afgevuurd. Beide keren kon gezien de snelheid van handelen niet eerst gewaarschuwd worden.

Het evaluatierapport van de pilot sloot af met een overzicht van de voornaamste sterke en kwetsbare punten van beschikbaarheid van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg. In zoverre dit aan bod is gekomen in deze monitor bekijken we opnieuw deze punten:

Sterke punten:

- Succesvol optreden in de zin dat op twee gevallen na, in alle gevallen lastige gevaarsituaties tot een goed einde zijn gebracht (doelpersoon aangehouden of onder controle gebracht)⁵⁵;
- Waarschuwen en/of dreigen de pijltjes af te vuren is vaak voldoende om medewerking van een persoon te krijgen. Dit bevestigt het beeld dat van het stroomstootwapen een duidelijk afschrikkende werking uitgaat;
- Meer zelfvertrouwen bij agenten⁵⁶;
- Overwegend geen of gering letsel ten gevolge van het stroomstootwapen bij personen tegen wie het stroomstootwapen ingezet wordt.

Kwetsbare punten:

- Toepassing van de schokmodus is beperkt effectief en omstreden, maar is vanaf augustus 2018 sterk in gebruik afgenomen en in de laatste drie jaar slechts elf keer voorgekomen;
- De complexiteit van het bedienen van het stroomstootwapen, het integreren van het toepassen van het wapen met andere geweldsmiddelen en de gezondheidsrisico's stellen hoge eisen aan opleiding en training⁵⁷;
- De aanvankelijk ruimer geformuleerde inzetcriteria zijn inmiddels aangescherpt en geformaliseerd. Dit lijkt een blijvend positief effect te hebben op de mate waarin en de wijze waarop het stroomstootwapen gebruikt wordt;
- Uit de analyse van de 'meldingsformulieren geweld' zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat de inzet met het stroomstootwapen niet proportioneel en subsidiair zou zijn. Wel is desondanks een enkele keer een geweldsregistratie opgesteld (onder meer bij de inzet tegen een vluchtende scooterrijder), om hier mogelijk een lerend element uit te kunnen halen voor de toekomst;
- Uit de 'meldingsformulieren geweld' is verder op te maken dat de betreffende casus met de betreffende agent wordt nabesproken (een enkele keer staat dit ook expliciet in de tekst vermeld). Ook in de debriefing worden casus nabesproken. Bevindingen worden zo nodig gedeeld met het team Operationele Begeleiding en Training (OBT) ten behoeve van de doorontwikkeling van de geweldstraining. Voor de hondengeleiders gebeurt dit veelal op locatie met de Officier van Dienst, aangezien zij door de gehele eenheid ingezet worden. Alleen bijzondere voorvallen met het stroomstootwapen worden binnen het eigen team surveillancehonden nabesproken.

⁵⁵ Twee keer wist de verdachte te ontkomen. Beide keren betrof het een achtervolging te voet, waarbij de afstand tussen de agent en de verdachte voor het stroomstootwapen te groot was om effect te hebben.

⁵⁶ Weliswaar is hier niet expliciet naar gevraagd, maar is in bepaalde gevallen op te maken uit de beschrijvingen van de situatie waarin het stroomstootwapen is toegepast en/of uit de beschrijvingen van formulieren uit BVH als het 'meldingsformulier geweld', het 'proces verbaal van bevindingen' en het 'proces verbaal van aanhouding'. Bijvoorbeeld in gevallen waarbij gevraagd en ongevraagd ondersteuning wordt gegeven in 'moeilijke' gevaarsituaties en/of in gevallen waarbij de agent alleen de gevaarsituatie tegemoet treedt.

⁵⁷ Daarnaast is het mogelijk dat het stroomstootwapen, zeker naarmate het afschrijvingstermijn dichterbij komt, technisch niet naar behoren functioneert tijdens de inzet. Dit is in de laatste periode zeker drie keer voorgevallen.

Tot besluit

Ook in deze laatste periode is de meldingsdiscipline verder verminderd, met name waar het gaat om gevallen waarbij alleen gedreigd is met het stroomstootwapen. Hier is per 1 februari 2019 in voorzien door over te gaan op een verkorte versie van het oorspronkelijke meldingsformulier (zie bijlage 2), maar desondanks is in 2020 van 35 inzetten (19%) en in 2021 van 46 inzetten (30%) geen meldingsformulier ontvangen.⁵⁸ Op drie gevallen na in 2020 en acht gevallen in 2021 betrof dit gevallen waarbij het stroomstootwapen dreigend werd ingezet. Alleen op basis van de inzetten die actief gemeld zijn, zou het percentage inzetten waarbij kon worden volstaan met alleen dreigen met het stroomstootwapen dalen naar 59% voor 2020 en 53% voor 2021.

Uit het evaluatieonderzoek van de pilot bleek niet een statistisch aantoonbare invloed van de inzet van het stroomstootwapen op het gebruik van andere geweldmiddelen, in het bijzonder de diensthand en het vuurwapen. Ondanks dat in veel gevallen waarbij het stroomstootwapen werd ingezet de gebruiker aangaf dat zonder stroomstootwapen deze andere geweldmiddelen zou hebben ingezet. Omdat in de jaren daarna de inzet van het stroomstootwapen min of meer is gehalveerd, zou een dergelijke invloed dan wederom niet statistisch aantoonbaar zijn. Derhalve is deze analyse ook in deze laatste monitor achterwege gelaten.

⁵⁸ Deze inzetten met het stroomstootwapen konden worden achterhaald met behulp van formulieren uit BVH.

Bijlagen

*B1: Vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen*⁵⁹

1. Algemeen

- a. Stroomstootwapen: een gewelddmiddel dat door het afgeven van een elektrische stroomstoot een persoon weerloos maakt als gevolg van het tijdelijk verstoren van het motorisch – en zintuigelijk zenuwsysteem.
- b. Schok modus: mogelijkheid om een stroomstoot af te geven bij direct contact tussen een persoon en het stroomstootwapen.
- c. Gebruik van het stroomstootwapen:
 - 1. het richten en gericht houden van het stroomstootwapen;
 - 2. het afvuren van de pijltjes op een persoon; en
 - 3. het toedienen van een stroomstoot op een persoon met behulp van de “stun mode”.

2. Inzetcriteria

- 1. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schietmodus is slechts geoorloofd:
 - a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken of aanstonds ander geweld tegen personen zal gebruiken;
 - b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;
 - c. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
 - d. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.
- 2. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schokmodus is slechts geoorloofd:
 - a. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
 - b. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.
- 3. De ambtenaar waarschuwt onmiddellijk voordat hij een stroomstootwapen tegen een persoon zal gebruiken, met luide stem of op andere niet mis te verstane wijze dat een stroomstootwapen gebruikt zal worden, indien niet onverwijld het gegeven bevel wordt opgevolgd. Deze waarschuwing blijft achterwege indien de omstandigheden de waarschuwing redelijkerwijs niet toelaten.

⁵⁹ Geldend voor de periode 1 februari 2019 tot (uiterlijk) 1 januari 2021.

3. Toelichting

Mede naar aanleiding van de onderzoeksbevindingen van de evaluatie van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg, is de tijdelijke geweldsinstructie voor het stroomstootwapen op een paar punten aangepast.

3.1 Gebruik schokmodus

Het gebruik van de schokmodus is, anders dan het gebruik van de schietmodus, beperkt effectief. Om die reden is het gebruik van het stroomstootwapen in de schokmodus uitsluitend toegestaan ter afwending van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel. Het blijft geoorloofd om het stroomstootwapen in de schokmodus te gebruiken ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

Wanneer na het tweemaal verschieten van pijltjes uit de cartridge, slechts één pijltje het lichaam van betrokkene heeft geraakt, dan kan de stroomkring worden rond gemaakt middels gebruikmaking van de schokmodus. Omdat het effect daarvan een tijdelijke verlamming is, wordt dergelijk gebruik geschaard onder de schietmodus.

3.2 Duur waarvoor stroom mag worden gegeven

Indien het gebruik van het stroomstootwapen is geboden, mag het stroomstootwapen niet langer worden gebruikt dan strikt noodzakelijk. Dit blijft een overweging die in elke afzonderlijke praktijksituatie zal moeten worden gemaakt. Van belang is dat langer gebruik (meer dan 3 maal 5 seconden stroom) het risico op ernstige gevolgen voor betrokkene verhoogt.

3.3 Proportionaliteit en subsidiariteit

Hoewel in de nieuwe tijdelijke geweldsinstructie niet meer de beperking is opgenomen dat het stroomstootwapen mag worden ingezet om iemand aan te houden die wordt verdacht van of is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, betekent dit niet dat dit geweldsmiddel om die reden ongelimiteerd kan worden ingezet. De beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit (artikel 7, eerste lid van de Politiewet 2012) brengen met zich mee dat het stroomstootwapen niet mag worden gebruikt indien met het gebruik van een minder ingrijpend geweldsmiddel kan worden volstaan of omdat het beoogde doel dit niet rechtvaardigt.

Het gebruik van het stroomstootwapen –evenals het gebruik van ieder ander geweldsmiddel– is gelet op het proportionaliteitsbeginsel nooit geoorloofd tegen betrokkenen die, door te zijn geboeid of op een andere wijze reeds fysiek onder controle zijn van ambtenaren.

B2: Verkorte uitvoering meldingsformulier⁶⁰

MONITOR STROOMSTOOTWAPEN

Personeelsvertrouwelijk

Apeldoorn, 1 februari 2019

Geachte politiemedewerker,

Uw team was een van de pilotteams voor het stroomstootwapen in de basispolitiezorg. Na de pilot is besloten het gebruik van het stroomstootwapen in uw team te blijven monitoren. Vanaf februari 2019 zal dit worden gedaan aan de hand van een verkort evaluatieformulier.

U hebt onlangs het stroomstootwapen gebruikt. Wij verzoeken u de hiemavolgende vragenlijst volledig in te vullen en het ingevulde formulier op te sturen naar het postadres van het onderzoeksteam dat u onderaan deze pagina vindt. U ontvangt hiervoor twee enveloppen. Het ingevulde formulier stopt u in de envelop waarop vermeld staat: "personeelsvertrouwelijk". Deze dichtgeplakte envelop stopt u vervolgens in de voorgeadresseerde verzendenvelop die u dichtplakt en op de post doet. De envelop hoeft niet gefrankeerd te worden.

Het door u ingevulde formulier heeft de status "personeelsvertrouwelijk". Dit betekent dat de inhoud uitsluitend ter beschikking staat aan de leden van het onderzoeksteam van de Politieacademie. Zij zijn gescreend en hebben een geheimhoudingsverklaring getekend. De verwerking van de door u verstrekte informatie geschiedt geheel vertrouwelijk, waarna de bevindingen geanonimiseerd worden gerapporteerd.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

Het onderzoeksteam stroomstootwapen: taserpilot@politieacademie.nl

Postadres onderzoeksteam:

Politieacademie

T.a.v.: Bas Mali

Antwoordnummer 1068

7301 BB Apeldoorn

NB: Waarschuwen zonder trekken stroomstootwapen en trekken van stroomstootwapen uit de holster vallen ook onder GEBRUIK stroomstootwapen!

1

⁶⁰ Geldend voor de periode vanaf 1 februari 2019

Algemeen:**BVH nummer:** _____

1. Datum gebruik stroomstootwapen: _____ Tijd gebruik: : _____

2. Locatie (plaats/straat/huisnummer/postcode): _____
_____**Situatie beschrijving:**

3. Vond het gebruik binnen of buiten plaats? (Kruis het hokje van toepassing aan)

☐ Binnen☐ Buiten

4. Op welke wijze is het stroomstootwapen gebruikt?

(Alle hokjes aankruisen die van toepassing zijn)

☐ De inzet van het stroomstootwapen is verbaal aangekondigd☐ Het stroomstootwapen is uit de holster getrokken☐ Het stroomstootwapen is gericht op een verdachte☐ De arcing functie (knetteren) van het stroomstootwapen is gebruikt☐ Het stroomstootwapen is afgevuurd op een verdachte☐ Het stroomstootwapen is een tweede keer afgevuurd op een verdachte☐ Aan een verdachte zijn één of meer stroomstoten toegediend nadat het stroomstootwapen is afgevuurd en de pijltjes uit het stroomstootwapen de verdachte hebben geraakt. Indien ja: hoeveel stroomstoten toegediend? _____ keer☐ Aan een verdachte is een stroomstoot toegediend met de 'stun mode'

5. Geef hieronder een zakelijke beschrijving van de situatie en de overwegingen die hebben geleid tot uw besluit tot gebruik van het stroomstootwapen:

Gegevens van de verdachte tegen wie het stroomstootwapen is gebruikt:

6. Geslacht (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Man
☐ Vrouw

7. Leeftijd (schatting): _____ jaar

8. Was de verdachte onder invloed van alcohol? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Nee of niet bekend
☐ Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? ☐ Ja ☐ Nee

9. Was de verdachte onder invloed van drugs? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Nee of niet bekend
☐ Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? ☐ Ja ☐ Nee

10. Was de verdachte in psychisch labiele toestand? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Nee of niet bekend
☐ Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? ☐ Ja ☐ Nee

11. Was de verdachte aanspreekbaar voorafgaande aan het gebruik van het stroomstootwapen? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Nee of niet bekend
☐ Ja

12. Overige bekende medische informatie over de verdachte:

13. Was de verdachte zichtbaar gewapend voorafgaande aan het gebruik van het stroomstootwapen? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Nee
☐ Ja → Namelijk met een _____

14. Overige relevante informatie over de verdachte:

Gegevens over het gebruik van de 'stun mode':

15. Heeft u het stroomstootwapen ook in de 'stun mode' gebruikt?

- ☐ Ja
☐ Nee (ga door naar vraag 19)

16. Waarom is het stroomstootwapen in de 'stun mode' gebruikt?

17. Hoe vaak is het wapen in de 'stun mode' gebruikt? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ 1x
☐ 2x
☐ Meer dan 2x → Namelijk _____ keer

18. Werd de verdachte uitgeschakeld door het wapen in de 'stun mode'?

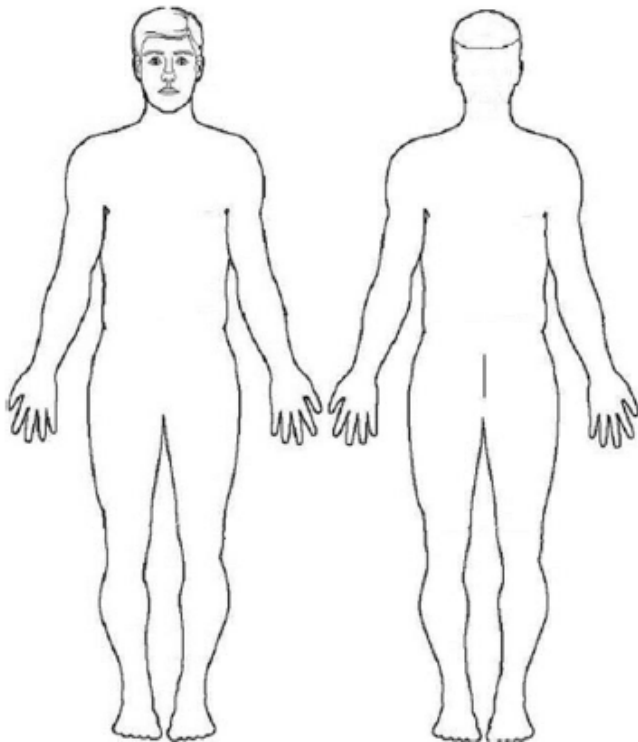
(Kruis het hokje van toepassing aan)

- ☐ Ja
☐ Nee

Trefpunten:

19. Geef op de onderstaande tekening aan waar de pijltjes de verdachte hebben geraakt en/of op welke plaats het stroomstootwapen is gebruikt in de 'stun mode':

- ✓ Gebruik nummers indien er meerdere patronen zijn afgevuurd op één verdachte, bijvoorbeeld 1A, 1B en 2A, 2B
- ✓ Indien het stroomstootwapen in de 'stun mode' is gebruikt, geef dit dan aan door mideel van S1, S2, ...

Nazorg:

20. Welk letsel heeft de verdachte opgelopen?

a. Als gevolg van het treffen van de pijltjes:

b. Als het gevolg van een eventuele val:

c. Overig letsel:

d. Indien overig letsel omschrijf de oorzaak van de verwondingen:

21. Welk wapen en/of procedure zou u toegepast hebben indien u niet over het stroomstootwapen had beschikt?

Effectiviteit stroomstootwapen:

22. Geef uw mening over de volgende uitspraken: (Kruis het hokje van toepassing aan)

a. Door het stroomstootwapen werd verdachte volledig weerloos

☐ Zeer eens ☐ Eens ☐ Eens, noch oneens ☐ Oneens ☐ Zeer oneens

b. Door het stroomstootwapen werd verdachte veel minder agressief

☐ Zeer eens ☐ Eens ☐ Eens, noch oneens ☐ Oneens ☐ Zeer oneens

c. Door het stroomstootwapen kon verdachte veel makkelijker worden aangehouden

☐ Zeer eens ☐ Eens ☐ Eens, noch oneens ☐ Oneens ☐ Zeer oneens

Aanvullende informatie:

(Vul hier de overige relevante informatie in die hierboven nog niet is behandeld)

Contactgegevens:

Naam verbalisant: _____

Werkzaam bij: _____

Telefoonnummer: _____

Emailadres: _____

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking!